

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 9 APRIL 1947

No. 1561

COMMISSIE VAN REDACTIE:*H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;**H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;**J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).**Assistent-Redacteur: A. de Wit.**Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.***INHOUD:**

	Blz.
De artikelen van deze week	283
Uit buitenlandsche bron	283
Arbeidsproductiviteit door <i>J. van de Kieft</i>	284
De functie van de Jaarbeurs in Nederlands economisch herstel door <i>J. A. Coltof</i>	285
Vrije effectenhandel door <i>E. F. Philipp</i>	286
De financiering van den wederopbouw van de Neder- landsche koopvaardijvloot door <i>Mr A. M. van Dusseldorp</i>	289
Aanteekeningen:	
Aard en omvang van de komende conjuncturele inzinking in de Vereenigde Staten	291
De financieele en economische betrekkingen tusschen Frankrijk en Engeland door <i>M. van der Mel</i>	292
Mededeeling van het Secretariaat van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart	294
Ontvangen boeken en brochures	296
Geld- en kapitaalmarkt	296
Statistieken:	
Bankstaten	297
Werkloosheid in Nederland	298
Maandcijfers van de groote banken in Nederland	298
Officieele disconto's	298
Productie en export van natuurrubber	298
Handelsbalans van Nederland met verschillende landen in 1946	299
De Nederlandsche invoer in 1939 en 1946	299
De Nederlandsche invoer verdeeld naar landen in 1939 en 1946	299
Specificatie van den invoer in Nederland uit de Vereenigde Staten in 1946	299
Groothandelsprijzen in de Vereenigde Staten	299

DEZER DAGEN

een vlak stuk in de steeple chase. Dit geeft de mogelijkheid tot geestelijke voorbereiding op de spreekwoordelijke verrassingen van April, de „openings” maand der klansieken.

In Nederland bleef de minister van Financiën in beginsel bereid van de fiscale barrières voor de onderneming een balkje af te nemen. Naast de hoogte der hindernissen blijft echter de handicap, waarmede men de race rijdt, van beslissend belang. Daarover zullen wij wellicht meer weten als de valutapositie bekend is gemaakt. Het zou in het algemeen de kansberekening voor Nederlands eco-

nomisch leven vergemakkelijken, als de motiveering der officieele handelingen openlijker werd.

In Groot Britannië verwacht men — na de eerste ronde van het parlementaire debat over den economischen noodtoestand — nieuwe ministerieele combines. „The Times” roert de zaak aan door terug te wijzen op den minister-president Attlee, die, volgens anderen, als aansvalsleider wordt overschaduwd door enkele zijner ministers. Een premier is thans vaak stopper-spil, een deprimeerend emplooi. Ook in Nederland schijnt het kabinet op een enkele linie versterking te zoeken; daar echter door het opnemen van invallers.

Eén ongekende combinatie kwam in Engeland reeds kortstondig tot stand, die van Regeering en oppositie over het wetsontwerp op den nationalen dienstplicht. Een deel der regeeringspartij zag echter in des premiers metgezel Churchill meer den wolf dan de waker voor het Empire en keerde zich van den herder af. Door een posthuum amendement tot diensttijdverkorting tracht de Regeering thans haar afgedwaalden de exercitieterreinen als graziger weiden te doen zien. Zonder afwachting van het besluit der ongeregelde oppositietroepen heeft de beroepsoppositie daarop onmiddellijk haar vertrouwde stellingen weer betrokken.

Tegenspel, men kon ook moeilijk een walk over verachten, kwam deze week uit Duitschland. Men besloot te demonstreeren; de bezettende Engelsche autoriteiten rieden hun vrouwen aan thuis te blijven om moeilijkheden te voorkomen. „This labour”, om met Tennyson te spreken, „by slow prudence to make mild a rugged people”, schijnt niet geheel gelukt. Ook niet in Japan, waar een recent officieel rapport van het geallieerde hoofdkwartier erkent, dat de bevolking carotte speelt en niet anders heeft gedaan. De verkiezingsuitslagen van Zondag jl. bevestigen dit.

Luidruchtige demonstraties in Duitschland, stil verzet in Japan. En, halfweg daartusschen in, Moskou? Luidruchtig verzet van elk der partijen zoodra de ander iets voorstelt. In de luidruchtigheid naar buiten ligt echter de eenige dekking, waaronder men elkaar in stilte de hand zou kunnen toesteken.

Zowel de voorlichting der publieke opinie in Rusland als de stand der publieke opinie in de Vereenigde Staten maken, dat een openlijk aanvaarden van eens anders standpunt in eigen land als nederlaag zou worden opgevat. In de Ver. Staten gaat het bewust worden der internationale verplichtingen kennelijk niet zonder fanatisme als bijproduct. „We are stampeding to end stampedes”, zei Osbert Sitwell reeds van den eersten wereldoorlog.

Worden de Amerikaansche burgers wellicht politiek wakker, economisch is hun internationale kernpositie hun nog niet duidelijk. Ondergronds ligt het werk in de steenkoolmijnen stil en bovengronds gaan er geen berichten langs de telefoondraden. Intusschen volgt van officieele zijde de eene waarschuwing op de andere, dat de „inability to pay” van den consument hand over hand toeneemt.

Weerstand, stilstand, onverstand. Zouden wij de verrassingen van April niet goed kunnen gebruiken?

Zoojuist is verschenen
als 39e Publicatie van het N.E.I.

Dr H. J. Wittevén

Loonhoogte en werkgelegenheid

Prijs f 6,—

(prijs voor leden en donateurs van het
N.E.I. f 4,50)

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij de uitgevers
De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem

Vacatures

VAN DOORNE'S AANHANGWAGEN-
FABRIEK, Burghstraat 50, Eindhoven,
vraagt

doctorandus in de economie

voor economisch researchwerk en binnen- en
buitenlandsch marktonderzoek.

Groot Industriële Onderneming vraagt voor
haar Hoofdkantoor te Amsterdam, voor spoedige
indiensttreding een ervaren administratieve
kracht als:

chef hoofdadministratie

Vereischten: Grondige theoretische en practi-
sche kennis van moderne bedrijfsadministratie,
goed organisatievermogen en in staat leiding te
geven aan een vrij omvangrijk personeel.
Accountants en Doctorandi in de Economie met
voldoende ervaring in het bedrijfsleven, genieten
de voorkeur.

Leeftijd: plm. 35 jaar.

Sollicitanten moeten bereid zijn zich te onder-
werpen aan een Psychotechnisch onderzoek.
Brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent
levensloop en met opgave van verlangd salaris
worden ten spoedigste ingewacht onder no. 878
bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Bij het Drentsch Economisch Technologisch
Instituut kunnen geplaatst worden:

1. een econoom geograaf, of
sociaal geograaf;
2. een jonge bedrijfseconoom.

Brieven met volledige inlichtingen aan den
Secretaris van het D.E.T.I., Stationsstraat 11,
Assen.

ROTTERDAMSCH BANKVEREENIGING

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

CHÈQUE-

EN

BANKGIRO-

VERKEER

Vermogensheffingen

Objectieve en deskundige
voorlichting aan bedrijven en
particulieren die een deel van
hun vermogen moeten vrij-
maken voor betaling der ko-
mende heffingen, verstrekt de

Naaml. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930

Heeregracht 320 - Amsterdam C

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;

Drs. J. H. Gispén;

Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;

Dr. F. Ph. Groeneveld;

A. C. Leeuwenburgh.

Ook op het gebied van
levensverzekering (waaronder
eveneens collectieve pensioen-
voorzieningen vallen) zijn wij
gespecialiseerd.

R. MEES & ZONEN

ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM · ROTTERDAM · S.GRAVENHAGE
DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

N.V. KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

gispén

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

J. van de Kieft, Arbeidsproductiviteit.

Het is niet aan twijfel onderhevig, dat een ruimer voorziening in de consumptieve behoeften de arbeidsproductiviteit in ons land ten goede zou komen. Dit is echter niet te verwezenlijken.

Niet alleen wordt de productie belemmerd door een tekort aan arbeidskrachten, maar bovendien kan van de totale productie slechts een gedeelte voor binnenlandsch verbruik beschikbaar worden gesteld, als gevolg van de tekorten op onze handelsbalans. Indien geen verdere leeningen in het buitenland kunnen worden afgesloten, zal het kwantum te exporteeren goederen nog moeten worden vergroot.

J. A. Coltof, De functie van de Jaarbeurs in Nederlands economisch herstel.

De Jaarbeurs vergemakkelijkt en stimuleert de totstandkoming van ruiltransacties; zij vormt een organisatie, die, wanneer de marktpartijen er gebruik van maken, hun nuttig optreden ter markt vergroot. Immers, de kosten van het leggen van contacten zijn lager dan zonder Jaarbeurs het geval zou zijn; de periodiciteit der beurzen verschaft de marktpartijen inzicht in de technische en commercieele ontwikkeling; de kring der relaties kan gemakkelijk worden uitgebreid; en het bezoek der consumenten stimuleert de toekomstige transacties.

De Jaarbeurs kan een zoo economisch mogelijk gebruik van de beschikbare hoeveelheid productieve energie bevorderen; zij maakt den ondernemer attent op meer efficiënte productiemethoden, ook internationaal. De instelling der Exportdaggen kan de opvoering onzer uitvoermogelijkheden stimuleren.

E. F. Philipp, Vrije effectenhandel.

Met ingang van 1 April jl. is het effectenverkeer in ons land geheel in de vrije sfeer gebracht. Aan dit feit is een samenstel van beperkende bepalingen voorafgegaan, voortkomend uit de wensch van de Overheid om vermogensintering te voorkomen, inflatoire tendenties in de koersvorming ter beurze te verhinderen en rechtsherstel te bevorderen.

De toekomst van de Amsterdamsche Beurs wordt door tal van factoren bemoeilijkt. Te noemen zijn o.a. het feit, dat Nederland niet langer een kapitaal exporteerend land is, de gewijzigde belastingdruk, die het ontstaan van groote particuliere vermogens bemoeilijkt, en de vergrootte beteekenis van de institutioneele beleggers.

De emissiebedrijvigheid is inmiddels echter herleefd. De daarbij ondervonden belangstelling van het publiek doet verwachten, dat de Beurs nuttige diensten zal kunnen bewijzen bij de financiering van den wederopbouw en de industrialisatie. Een tegemoetkomender houding tegenover buitenlandsch kapitaal — volledige bewegingsvrijheid — zou voorts onze valutamoelijkheden kunnen verlichten.

Mr A. M. van Dusseldorp, De financiering van den wederopbouw van de Nederlandsche koopvaardijvloot.

De wederopbouw van onze handelsvloot voltrekt zich in een snel tempo; momenteel is weer 82 pCt. van den vooroorlogsch omvang bereikt.

Dit is mede te danken aan een speciale financieringsregeling, waarvan de voorgeschiedenis in dit artikel wordt geschetst. De principes van deze regeling zijn:

1. vergoeding van de vervangingswaarde (op het tijdstip van herbouw) van de restwaarde van het verloren schip;
2. bestedingsplicht: uitkeering uitsluitend in den vorm van financieele bijdrage in den bouw of aankoop van vervangende schepen;
3. verplichting van den reeder om bij bouw of aankoop van vervangende schepen een gedeelte zelf te financieren.

UIT BUITENLANDSCHE BRON.

De disposities van Engeland over de \$-leening bereikten, volgens „The Financial Times” van 31 Maart en 3 April jl., eind December 1946 een hoogte van \$ 600 miljoen (vgl. „E.-S.B.” van 19 Februari jl.). Op 10 Maart jl. had Engeland reeds gedisponoerd over een bedrag van \$ 1.100 miljoen (£ 275 miljoen). Thans is dit bedrag weer gestegen tot \$ 1.300 miljoen (£ 325 miljoen). De totale leening bedraagt, zooals men weet, \$ 3.750 miljoen (£ 937,5 miljoen).

Dividenduitkeeringen door Amerikaansche ondernemingen bedroegen, volgens „The Commercial and Financial Chronicle” van 13 Maart jl., \$ 4.434,7 miljoen in 1946 tegen \$ 3.878,2 miljoen in 1945, d.i. 12 pCt. meer. Deze cijfers omvatten de door de publieke N.V.'s uitgekeerde dividenden, welke ongeveer 60 pCt. uitmaken van de in totaal uitgekeerde dividenden.

De groot- en detailhandel keerden 46 pCt. meer dividend uit dan in 1945, transportmaatschappijen (behalve spoorwegen) 29 pCt., mijnondernemingen 13 pCt., financieringsmaatschappijen 11 pCt., industriele ondernemingen 11 pCt. met groote variaties tusschen de verschillende industrietakken, bijv. papierindustrie 43 pCt., textiel- en leerindustrie 37 pCt., chemische industrie 18 pCt., olieraffina-derijen 13 pCt. In de auto-industrie daarentegen daalden de dividenden, vergeleken met 1945, met 18 pCt.

De beteekenis van een extra dollar aan inkomen voor den belastingbetaler in Amerika bij verschillende inkomens is, volgens de „Monthly Letter of The National City Bank of New York” van Maart 1947, de volgende:

Voor een gehuwd man met twee kinderen:

Als zijn bruto inkomen is	houdt de belastingbetaler van elke extra \$ over:		
	onder de huidige wet	in 1936—'39	Republikeinsch wetsontwerp ¹⁾
\$ 2.000	\$ 1,00	\$ 1,00	\$ 1,00
\$ 4.000	\$ 0,81	\$ 0,96½	\$ 0,85
\$ 8.000	\$ 0,75	\$ 0,96½	\$ 0,80
\$ 16.000	\$ 0,59	\$ 0,89	\$ 0,67
\$ 32.000	\$ 0,41	\$ 0,79	\$ 0,53
\$ 64.000	\$ 0,29	\$ 0,65	\$ 0,43
\$ 128.000	\$ 0,15½	\$ 0,38	\$ 0,32½
\$ 350.000	\$ 0,13½	\$ 0,30	\$ 0,22½

¹⁾ Ingediend door het Republikeinsche congreslid Knutson.

De structuur van de buitenlandsche handel van Polen binnen de handelsovereenkomsten zag er in 1946, blijkens „Records and Statistics, supplement to The Economist” van 5 April jl., als volgt uit:

	import	export
	(in miljoenen zloty)	
Consumptiegoederen	4.500	2.660
Investeeringsgoederen	1.520	480
Industriele grondstoffen en brandstoffen	4.580	6.790
Totaal	10.600	9.930

De cijfers zijn berekend tegen binnenlandsche prijzen, maar van officieele zijde wordt beweerd, dat de relatieve exportwaarde in het buitenland veel hooger is dan in Polen.

Het eerste handelsverdrag van Japan na den oorlog werd, aldus de „Neue Zürcher Zeitung” van 27 Maart jl., afgesloten, en wel met de Philippijnen. Japan zal katôen en kunstzijde leveren en daarvoor copra en hennep terugontvangen.

ARBEIDSPRODUCTIVITEIT.

Het is begrijpelijk, dat onder de huidige omstandigheden de vraag van verhoging der arbeidsproductiviteit aan de orde is. Wellicht is het niet ondienstig op te merken, dat daling van de arbeidsproductiviteit een gewoon oorlogsverschijnsel is. In het financieel-economisch kwartaaloverzicht van de Amsterdamse Bank nr. 75¹⁾ werd niet ten onrechte nog eens een staatje gepubliceerd van de industriële arbeidsproductiviteit gedurende de jaren na de oorlog 1918—1914. Eerst in 1924 werd, in vergelijking met 1913—1914, weer het indexcijfer 100 bereikt. Ook dit keer zullen er wel jaren voorbij gaan, eer de arbeidsproductiviteit, die thans ongeveer 75 bedraagt, weer tot 100 zal zijn opgelopen. De toestanden in ons land zijn vele malen slechter dan in 1919 en ook uit dien hoofde zou het onredelijk zijn een vlugger herstel te verwachten.

Wanneer wij ons intussen afvragen, welke factoren op de arbeidsproductiviteit van invloed zijn, dan hebben wij niet uitsluitend op materiële factoren het oog. De productiviteit van den arbeider wordt ook beïnvloed door de liefde, die hij voor zijn werk heeft, door de team-spirit in zijn werkplaats, door zijn verantwoordelijkheidsbesef ten aanzien van de kwaliteit van het product, dat in zijn fabriek of werkplaats wordt voortgebracht.

Het valt evenwel niet te ontkennen, dat de materiële factoren van overwegende invloed zijn. Hierbij zijn in de allereerste plaats van belang de omstandigheden, waaronder het werk in de fabriek of in de werkplaats moet geschieden. In het algemeen zijn de omstandigheden, die de industriële arbeid thans bepalen, ongunstig. De grondstoffen, die bewerkt of gebruikt worden, zijn veelal van slechter kwaliteit dan vóór 1940. De machines zijn verouderd en/of versleten. Gereedschap is in onvoldoende mate aanwezig, terwijl de fabrieken vaak door gebrek aan onderhoud in de laatste jaren aanmerkelijk hebben geleden. Verbetering kan slechts langzamerhand worden aangebracht. Het tempo dier verbeteringen hebben wij niet in de hand. Er zijn grondstoffen, waarvan de producerende landen slechts geringe hoeveelheden wensen af te staan, terwijl wij bij import van machines en gereedschappen niet alleen afhankelijk zijn van de levertijd der betreffende fabrikanten, doch ook van deviezen, die beschikbaar kunnen worden gesteld. Wanneer men weet, dat een levertijd van 3 of 4 jaar voor nieuwe machines thans niets ongewoons is, zal ieder begrijpen, dat de factoren, die de productie van de arbeiders in de fabrieken en werkplaatsen beïnvloeden, in de eerstkomende jaren pas geleidelijk kunnen worden verbeterd.

De materiële factoren, die het leven van den arbeider bepalen en stellig een grote invloed op de arbeidsproductiviteit hebben, zouden als volgt kunnen worden samengevat:

- 1e. woonruimte;
- 2e. voedsel;
- 3e. kleding en schoeisel;
- 4e. huisraad.

De woontoestanden van de arbeidende klasse in ons land zijn uitermate slecht. Onvoldoende woonruimte en samenwonen oefenen een zware druk uit op het arbeidersbestaan. Wie echter verwachtingen zou wekken, dat hierin binnen afzienbare tijd verbetering zou komen, zal slechts teleurstelling voorbereiden. Het is nu eenmaal een onloochenbaar feit, dat het particulier initiatief nergens ter wereld de massa van de arbeidende bevolking een redelijke woonruimte heeft kunnen verschaffen.

Ook de landen, die weinig materiële schade van de oorlog hebben ondervonden, zoals de Verenigde Staten en Canada, lijden onder een schrikwekkend woningtekort. De woontoestanden in de landen, die van bombardementen hebben geleden, zoals Engeland, Frankrijk, België en Nederland, zijn ellendig. Om dan nog maar te zwijgen van Duitsland, Italië, Rusland en Midden- en Oost-Europa.

¹⁾ Januari 1947.

Het gevolg hiervan is, dat practisch de hele wereld aan de markt is-voor bouw materiaal. Bij een groot tekort aan hout verwacht echter ieder land, dat hem toch een gedeelte van de beschikbare hoeveelheid zal worden toegewezen. Duidelijk is echter wel, dat hetgeen voor ons land aan hout in de eerstvolgende jaren verkrijgbaar zal zijn, in een zeer ongunstige verhouding zal staan tot hetgeen voor woningbouw nodig is. Met productiecijfers van kalk-zandsteen op 34 en voor cement, dakpannen, metselsteen en straatklinkers op omstreeks 70 voor December 1946 (1938 = 100), is eveneens een indruk gegeven van het tekort aan bouwmaterialen, waarin niet al te spoedig kan worden voorzien.

Het is mogelijk, dat de wederopbouw in ons land in een te langzaam tempo heeft plaatsgevonden. Waarschijnlijk heeft ook het departement wel fouten gemaakt en zijn er tekortkomingen aan te wijzen. Niemand zal echter staande kunnen houden, dat, zelfs bij een uitermate energiek aanpakken van de wederopbouw en een zo groot mogelijke efficiency, het aantal nieuwgebouwde huizen ook maar een redelijk deel had kunnen zijn van de 200.000 huizen, die toch minstens in Nederland moeten worden gebouwd. Ook met de grootst mogelijke krachtsinspanning is het euvel van het woningtekort in de eerstvolgende jaren niet weg te werken.

In de voedselvoorziening is sinds de bevrijding een zeer aanmerkelijke verbetering ingetreden en de Regering heeft door subsidies de prijzen voor het voedsel op een redelijk niveau weten te handhaven. De geschoolde arbeider zal in het algemeen in staat zijn geweest zijn voedselpakket aan te schaffen. Met kleding is het evenwel slecht gesteld.

Er is niet de minste twijfel aan, of een ruimer voorziening in de consumptieve behoeften zou de arbeidsproductiviteit in Nederland ten goede komen. Het heeft echter weinig zin de wenselijkheid uit te spreken, indien men niet zou kunnen aantonen, hoe de wens zou kunnen worden verwezenlijkt. Men mag daarbij niet uit het oog verliezen, dat de productie in Nederland nog wordt beïnvloed door andere factoren dan hierboven reeds geschetst. Er wordt namelijk een zeer belangrijk aantal jonge krachtige mannen aan het productieproces onttrokken, aangezien circa 125 à 150.000 mannen bij het leger of de marine dienst doen. Daarbij komt, dat leger en marine aanzienlijke leveranties verlangen, vooral van textielgoederen en schoeisel. Een niet onbelangrijk gedeelte van de textiel-fabricage in Nederland wordt ter beschikking gesteld van de fabricage en derhalve aan de distributie voor civiele behoeften onttrokken. Dat hierin de eerstvolgende jaren enige verandering komt, is niet waarschijnlijk.

Naast deze onttrekking van manlijke productiekrachten aan de voortbrenging, staat het onomstotelijke feit, dat vrouwelijke arbeidskrachten veel moeilijker te krijgen zijn dan vóór 1940. Alle industrieën, die met vrouwen en meisjes werken, hebben met dit euvel te kampen.

De productie in Nederland wordt dus ook beïnvloed door een gebrek aan mensen, waaraan in de naaste toekomst weinig of niets zal zijn te veranderen.

Vervolgens dient te worden vastgesteld, dat van de totale Nederlandse productie slechts een gedeelte voor binnenlands verbruik ter beschikking kan worden gesteld. De verwachting is, dat Nederland in 1947 voor circa f 1 miljard exporteert; tegenover een import van circa f 2,3 miljard is dit een luttel bedrag. Tekorten op de handelsbalans konden vóór 1940 worden aangevuld door opbrengst van scheepvaartgelden, assurantiepremiën of inkomen uit buitenlandse beleggingen, w.o. de marge op de handel in koloniale producten.

Al deze bronnen van inkomsten zijn grotendeels opgedroogd, zodat tekorten op onze handelsbalans slechts door het aangaan van leningen kunnen worden gedekt. Indien het niet lukt tot dat doel verdere leningen af te

sluiten, zal het kwantum van te exporteren goederen moeten worden vergroot en de consumptie in Nederland nog moeten worden verlaagd.

Wij zien, onder bijna gelijke omstandigheden, hetzelfde economische beeld in Engeland. Ook daar moet worden geëxporteerd, en in steeds groter mate, om het tekort op de handelsbalans te verminderen en het afsluiten van nieuwe leningen te voorkomen.

Het is mij niet duidelijk, hoe men onder omstandigheden, zoals ze hierboven in het kort zijn weergegeven, zich een vergroting van de binnenlandse consumptie zou kunnen denken.

Ik kan mij voorstellen, dat er nog ruimte is voor een mogelijkheid tot prijsverlaging. Bij een belangrijk kleinere omzet drukt het thans veel te grote distributieapparaat onevenredig op de prijs; die de consument uiteindelijk betaalt. Bij een goede en afdoende regeling zou hierin wellicht verbetering zijn te brengen en verlaging van het prijspeil zijn door te voeren. Dat men echter de arbeidsproductiviteit zou kunnen opvoeren door een verhoging van het kwantum consumptiegoederen, hetwelk ter beschikking van de arbeiders zou kunnen worden gesteld, is naar mijn wijze van zien uit de eenvoudige feiten niet af te lezen. Ik ben eerder bevreesd; dat bij mogelijke weigering tot verdere credietverlening door Amerika onze exportcijfers zullen moeten worden verhoogd en het levenspeil in Nederland daardoor eerder dalen dan stijgen zal.

Het lijkt mij dan ook onjuist de verwachting te wekken, als of door een verhoging van het kwantum consumptiegoederen, dat ter beschikking van den arbeider komt, het productievermogen in Nederland zou kunnen stijgen. Dit zou stellig slechts voeren tot een teleurstelling voor de arbeidende klasse en tot verwachtingen ten aanzien van de productiviteit, die niet kunnen worden vervuld.

Het schijnt erg moeilijk te zijn, maar het is toch het enig juiste, om de ogen niet te sluiten voor de feiten en te erkennen, dat Nederland een doodarm land is geworden. Die armoede is in het levenspeil nog niet geheel tot uiting gekomen. Wij zullen ons slechts langzamerhand met inspanning van alle krachten uit deze armoede omhoog kunnen werken en zullen naar mijn overtuiging voor de eerstvolgende jaren dankbaar moeten zijn, indien het levenspeil van thans zou kunnen worden gehandhaafd.

BUSSUM

J. VAN DE KIEFT.

DE FUNCTIE VAN DE JAARBEURS IN NEDERLANDS ECONOMISCH HERSTEL.

De vraag, welke functie de Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs in dienst van het economisch herstel van ons land zal kunnen vervullen, valt samen met die, in welke mate de uitoefening harer normale functies aan dit doel dienstbaar kan worden gemaakt. De jaarbeurzen hebben zich als gevolg van de werking der wetten van verbijzondering gedifferentieerd als bijzondere organen in dienst van de nationale en internationale goederenuitwisseling en de redenen, welke van deze differentiatie de oorzaak vormden, behelzen daarmee tegelijkertijd haar economische functie, welke uitoefening de volkshuishouding tot voordeel strekt. Tot goed begrip van de mate, waarin de vervulling dezer functie een bijdrage zal kunnen leveren tot Nederlands economisch herstel, is het derhalve noodzakelijk, deze functie nader te omschrijven.

Jaarbeurzen zijn instellingen, welke — naar de terminologie van Limperg — moeten worden gerekend te behoren tot de „technische markten”. Kan men de markt in het algemeen definiëren als het complex van ruilhandelingen, waaruit de vorming van een prijs resulteert; onder een technische markt kan men verstaan een apparaat of organisatie, tot doel hebbende het voorbereiden en totstandkomen dezer ruilhandelingen te vergemakkelijken

en te stimuleren. Dit laatste is uiteraard slechts mogelijk, indien het gebruik maken van de betreffende organisatie voor het marktpersoneel het nuttig resultaat van zijn optreden ter markt vergroot.

Op jaarbeurzen worden de aan te bieden goederen in de vorm van monsters door de deelnemers (standhouders) aangevoerd. Zij vormen een speciaal voor de jaarbeurs afgezonderde voorraad met het doel, aldaar te dienen als assortiments- en expositievoorraad.

* *

De bovenbedoelde vergroting van het nuttig resultaat voor partijen aan beide zijden van de markt moet worden toegeschreven aan een aantal factoren, waarvan de voornaamste zijn:

1e. De voor het gehele aanbod min of meer representatieve concentratie van het aanbod op een relatief gering oppervlak, waardoor een overzicht van de gehele koopmarkt in een zeer kort tijdsbestek kan worden verkregen. De kosten van het leggen van een contact met de wederpartij, welke de koper of verkoper normaliter telkens voor elke firma afzonderlijk tot stand moet brengen (correspondentie, reis- en verblijfkosten, afwezigheid uit eigen onderneming) behoeven bij deelneming, resp. bezoek aan een jaarbeurs slechts één keer te worden gedragen.

2e. De tussenpozen, welke de individuele jaarbeurzen van elkaar scheiden (een half tot één jaar), zijn meestal dusdanig, dat zich hierin een voor den insider waarneembare technisch-economische en commerciële ontwikkeling van het bedrijfsleven kan voltrekken, zodat er in dit opzicht telkens een zeker verschil tussen de opeenvolgende beurzen merkbaar is. De ondernemers aan de vraag- en aanbodzijde krijgen aldus een beeld van de wijziging der verhoudingen, welke zij in tal van gevallen wellicht niet of in minder scherpe vormen zouden hebben ontvangen, indien zij zich hiervan op andere wijze op de hoogte moesten stellen. Uiteraard wordt dit voordeel niet bereikt bij permanente zakelijke exposities; de periodiciteit der jaarbeurzen vormt hiertoe derhalve een voorwaarde.

Het gemak, dat het ingevoerd zijn bij een aantal firma's met zich brengt, is een voortdurende werkende kracht, waardoor de contacten in het individuele marktverkeer zich telkens weer in hoofdzaak tot de bekende groep ondernemingen zouden beperken; ter jaarbeurze zal men echter — met name wanneer nieuwe vindingen e.d. aan de markt zijn — gemakkelijk aanleiding vinden, de kring zijner relaties uit te breiden tot hen, met wie men in het zakenverkeer nog niet in aanraking placht te komen. Het ligt voor de hand, dat dit voordeel het meest op de voorgrond treedt t.a.v. kleinere ondernemingen, welke activiteit op dit gebied aan beperkingen is onderworpen; ook echter voor grotere bedrijven is het een factor, waarvan men — naar de ervaring heeft geleerd — de betekenis stellig niet mag onderschatten¹⁾.

3e. Het feit, dat jaarbeurzen niet uitsluitend worden bezocht door producenten en handelaren (adspirantkopers) doch eveneens door consumenten (niet-kopers), betekent, dat de ter beurze aanwezige expositie- resp. assortimentsvoorraad niet alleen de huidige, doch ook toekomstige transacties stimuleert. Bij de verbruikers, die zich — hier te lande in grote getale²⁾ — ter jaarbeurs op de hoogte plegen te stellen van het aanbod der voor hen in aanmerking komende artikelen, wordt aldus een extra

¹⁾ Hiertoe behoort ook, dat de lokale handelssfeer in bepaalde delen van het land wordt doorbroken. Wat voor de grote beurzen in vroeger eeuwen gold, is thans nog in belangrijke mate van kracht „... the great fairs were ... schools in which people learned that the habits and resources of their own villages, and even their own counties, represented but a small part of what went on in the world”. A. Marshall: „Industry and trade”, London 1923, blz. 705. In zijn werk „Agir” schrijft Ed. Herriot in het bekende hoofdstuk over „La foire d'échantillons de Lyon”: „Un pays n'est organisé économiquement que le jour où chacune de ces régions est intéressée à la grandeur de toutes les autres”. Paris 1917, blz. 458.

²⁾ Vóór de oorlog beliep het gemiddelde aantal bezoekers van de Jaarbeurs te Utrecht 100 à 150.000; de voorjaarsbeurs 1946 werd bezocht door 200.000, de najaarsbeurs 1946 door 300.000 personen.

bekendheid hiermede in het leven geroepen, welke met name voor de merkartikelen van belang is.

De genoemde drie factoren kunnen worden samengevat als het verkrijgen van een scherper periodiek markt-overzicht, een doelmatiger benutting van het commerciële apparaat en een grotere effectiviteit van de expositie- resp. assortimentsvoorraad door de verschillende individuele ondernemingen. Dientengevolge kunnen de bestaande concurrentiemogelijkheden beter worden uitgebreid en vindt — *ceteris paribus* — op jaarbeurzen de ruil onder bijzonder gunstige verhoudingen plaats. De vraag is thans, op welke wijze deze voordelen kunnen leiden tot gevolgen, welke in het huidige tijdsgewricht aan het herstel der Nederlandse volkshuishouding dienstbaar kunnen worden gemaakt.

* *

Een economisch verantwoorde politiek van herstel en wederopbouw vereist, dat de in Nederland beschikbare arbeid en ruilcapaciteit zo doelmatig en zo veel mogelijk worde bestemd ter aanschaffing van die goederen en diensten, welke voor de opbouw van primair belang zijn en welker aanwending derhalve een basis voor verdere opbouw kan blijven vormen. Rechtstreeks kan dit geschieden door het stimuleren van de productie der benodigde goederen door de inheemse industrie en door de uitbreiding dezer industrie; indirect door uitbreiding van de voortbrenging dier goederen, voor welke het buitenland de voor opbouw benodigde goederen in ruil exporteert.

Het ligt binnen het kader der door de jaarbeurs geschapen mogelijkheden, een zo economisch mogelijk gebruik van de beschikbare hoeveelheid productieve energie te bevorderen. Zij verschafft den ondernemer in de diverse bedrijfstakken periodiek een overzicht van alles wat voor zijn kennis van nieuwe en gemoderniseerde productiemiddelen, van nieuwe grondstoffen en procédés, van de jongste methoden op het gebied der (interne) bedrijfsorganisatie van belang is en vestigt aldus — sneller dan zonder het houden ener jaarbeurs het geval ware — zijn aandacht op meer efficiënte wegen, welke hij bij de productie zal kunnen inslaan.

Het verschijnen van buitenlandse huizen op de Jaarbeurs is oorzaak, dat de bedrijfsman er bovendien kennis kan nemen van hetgeen andere landen op zijn gebied aan vernieuwingen reeds hebben toegepast, terwijl zijn bedrijf buiten de jaarbeurs wellicht minder gemakkelijk verbinding met buitenlandse leveranciers zou aanknopen.

Dank zij het door de jaarbeurs aanmerkelijk geïntensiverde contact, wordt op deze wijze een doelmatig en spaarzaam gebruik der productiefactoren in de hand gewerkt.

Het toenemend internationaal karakter der Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs heeft haar — met name nu de Leipziger Messe haar betekenis grotendeels heeft ingeboet — sterk naar voren geschoven als centrum van de West-Europese goederenuitwisseling. Door het instellen van de exportdagen, welke bij de Najaarsbeurs een succes werden, is dit karakter duidelijk geaccentueerd³⁾. De buitenlandse inkopers, die op hun reizen een bezoek brengen aan de verschillende internationale jaarbeurzen, zullen te Utrecht de door de Nederlandse industrie aangeboden producten vergelijken met hetgeen zij elders hebben gezien en met hetgeen door buitenlandse firma's te Utrecht aan de markt wordt gebracht. Ofschoon de export van Nederlandse artikelen uiteraard gebonden blijft aan de richtlijnen, welke ter opvoering van het deviezenrendement onder de huidige omstandigheden onontbeerlijk zijn, kan toch op deze wijze een stimulans worden gevormd tot een opvoering onzer uitvoermogelijkheden en tot een grotere gevarieerdheid van het exportpakket, waardoor ongetwijfeld de basis voor de exportcapaciteit kan worden verbreed. Als gevolg hiervan zou men zich in meerdere mate kunnen gaan toelagen op de export van bepaalde producten, waaraan een

³⁾ Zie: „Terugblik op de Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs in het najaar 1946” door J. Milius in „E.-S.B.” van 27 November 1946.

permanente behoefte bestaat, zodat aldus een duurzame industriële exportcapaciteit kan worden aangekweekt.

De internationale jaarbeurzen vormen een doelmatig apparaat tot voortdurende economische en commerciële oriëntering. De industrialisatie, welke thans hier te lande in het centrum der belangstelling staat, vereist als noodzakelijke aanvulling een krachtige bevordering van de export. Een internationale jaarbeurs als de Nederlandse kan hier een bijdrage leveren, waartoe op deze wijze geen ander instituut in staat is: het doen plaatsvinden van de ontmoeting van vraag en aanbod uit verschillende gebieden onder omstandigheden, welke voor het afsluiten van transacties en voor het daartoe noodzakelijke leggen der eerste contacten van grote functionele betekenis moet worden geacht.

* *

Het is niet mogelijk, deze kwalitatief belangrijke functie der jaarbeurzen aan de hand van exact cijfermateriaal voor Nederland te illustreren. De omvang van de affaire, welke ter Jaarbeurs met de verschillende sectoren van het binnenlandse bedrijfsleven, resp. met buitenlandse firma's plaatsvindt, is uiteraard niet bekend. Een indirecte aanwijzing ligt opgesloten in de resultaten van een enquête, welke onder de deelnemers van de 47ste Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs werd ingesteld. Daaruit bleek, dat met 59 landen orders zijn afgesloten, terwijl met 53 landen nieuwe relaties werden aangeknoopt. Kan dus het belang van de functie der Jaarbeurs niet aan de hand ener kwantitatieve maatstaf worden afgemeten, haar betekenis is er niet minder groot om. In het belang der Nederlandse volkshuishouding is het gewenst, dat haar optreden als instituut tot bevordering van de export zich nog verder dan thans reeds het geval is zal kunnen uitbreiden.

Drs J. A. COLTOF.

VRIJE EFFECTENHANDEL.

Aan de bevrijding van den effectenhandel is met zoo groote behoedzaamheid gewerkt, dat zelfs een summier chronologisch overzicht van alle maatregelen, die daartoe sedert het einde van den oorlog hebben bijgedragen, vele kolommen van dit blad zou vullen. Toch loont het de moeite in vogelvlucht de revue te laten passeeren, hetgeen in de drie en twintig maanden sinds de bevrijding op dit gebied heeft plaats gevonden, nu met ingang van 1 April te langen leste het effectenverkeer weer geheel in de vrije geldsfeer is gebracht. In dit artikel zal niet worden gepoogd een volledig geschiedkundig overzicht te geven, doch wij zullen ons beperken tot de vermelding van enkele der meest belangrijke maatregelen en gebeurtenissen en ons veroorloven daarbij enkele kanttekeningen te plaatsen.

Allereerst moeten wij dan vaststellen, dat de Nederlandse regeling van het effectenverkeer na den oorlog een unicum vormt. De beurs van Parijs en de beurzen in België, in welk laatste land ook een geldzuivering heeft plaats gevonden, bleven slechts luttel dagen gesloten. Al spoedig na de capitulatie vonden zelfs weer transacties plaats op de beurzen te Frankfurt a/Main en te München, o.a. in stukken, die wellicht uit Nederland afkomstig waren.

In ons land werd echter iedere handel in of overdracht van effecten op 7 Mei 1945 aanstonds verboden en eerst op 7 Januari 1946 werd de beurs „op een kier” geopend, door de hervatting van den handel met speciale vergunning in Nederlandsche obligaties, uitsluitend tegen geblokkeerd geld.

Sedertdien waren de belangrijkste data in het proces der geleidelijke ontdooijing de volgende:

Eind Januari 1946: aankoop van effecten ook met vrij geld toegestaan, waarmede de bevoordeeling van het geblokkeerde geld voor dit doel werd opgeheven.

Februari: uitlotingen weder toegestaan, alsmede herbelegging van het provenu der uitgelote obligaties.

10 Mei 1946: heropening van den handel in bank- en industrieele aandelen. Tevens werd bepaald, dat voor den verkoop van effecten voortaan geen speciale vergunning meer was vereischt, terwijl het provenu bij verkoop voor de helft in vrij geld en voor de andere helft in geblokkeerd geld moest worden afgerekend (ten aanzien van Amerikaansche effecten voor 40 pCt. in geblokkeerd en voor 60 pCt. in vrij geld). Ruiltransacties werden toegestaan, doch koop en verkoop moesten dan op denzelfden dag plaats vinden. Aankoop van effecten moest geheel in vrij geld geschieden. Zoogenaamd „jong bezit”, d.w.z. stukken na 9 Mei 1946 verkregen, konden bij verkoop geheel in vrij geld worden afgerekend. Tot 1 Februari 1947 heeft de handel volgens deze richtlijnen plaatsgevonden, doch in den tusschentijd werd geleidelijk ook de handel in fondsen behorende tot de andere rubrieken toegestaan.

3 Juni 1946: voorschriften voor transacties voor rekening van niet-ingezetenen.

18 September 1946: nadat in April 1946 met de Amerikaansche autoriteiten overeenstemming was bereikt ten aanzien van de certificatie van Amerikaansche fondsen in Nederlandsch bezit door de Nederlandsch Bank, wordt 5 maanden later, drie weken na de „slump” in Wall Street, het royeeren van certificaten van Amerikaansche effecten en de mogelijkheid tot het aanvragen van certificatie daarvan in beginsel open gesteld.

10 October 1946: ééndagsstaking van de Amsterdamsche effectenbeurs, in hoofdzaak wegens ontevredenheid over het nog steeds uitblijven van de heropening van den handel ter beurze in certificaten van Amerikaansche aandelen. Deze werd tenslotte op *10 Maart 1947* in éénrichtingverkeer toegestaan, met dien verstande, dat ter beurze van Amsterdam alleen kan worden verkocht aan leden, die zich verplichten de stukken in Amerika dóór te verkoopen. Intusschen was op

1 Februari 1947 de termijn, binnen welke ruiltransacties mogen worden uitgevoerd, verlengd tot zeven dagen. Ook werd op dien datum bepaald, dat de storting op uit inschrijving verkregen effecten voor 50 pCt. mocht geschieden uit geblokkeerd tegoed, mits ontstaan uit hoogstens zeven dagen te voren verkochte stukken. De geblokkeerde bedragen, ontstaan uit den verkoop van effecten in Februari en Maart, konden worden geboekt op een zoogenaamde „overgangsrekening”, die op 1 April jl. in vrij geld kon worden omgezet.

De achtergrond van deze maatregelen.

Zoekt men naar een verklaring voor de hierboven geschetste vertragingen en belemmeringen van het effectenverkeer, dan vindt men die in hoofdstuk XII van het witboek betreffende de maatregelen tot zuivering van het geldwezen in Nederland. De Minister achtte blijkens dit witboek waarborgen noodzakelijk, dat niet in belangrijke mate tot vermogensintering zou worden overgegaan. Daar evenwel ook steeds een even groot bedrag aan vrij geld door de koopers der effecten zou moeten worden vastgelegd, was uit dezen hoofde in werkelijkheid weinig of niets te duchten. Verder wenschte de Minister waarborgen, dat zich in de koersvorming ter beurze geen inflatoire tendenties zouden baanbreken. Om dit te verhinderen werd bepaald, dat de koop van effecten ten volle met vrij geld moest geschieden, doch dat de opbrengst bij verkoop, behalve van „jong bezit”, voor de helft zou worden geblokkeerd. Het gevolg hiervan was, dat als het ware steeds nieuwe middelen in de geldblokkade werden betrokken. Nadat de verkoop van effecten in den eersten tijd geheel verboden was geweest, werd deze thans aldus dienstbaar gemaakt aan monetaire doeleinden. De effectenbezitter werd hierdoor echter benadeeld ten opzichte van de bezitters van andere vermogenswaarden, en aan het vertrouwen van het publiek in het effect als te allen tijde

gereedelijk verhandelbaar beleggingsobject werd zoo een gevoelige slag toegebracht. Aan deze discriminatie tegen het effect als zoodanig zal nu dus op 1 April een einde worden gemaakt.

Een andere oorzaak voor de belemmering van het effectenverkeer was het op zichzelf loffelijke streven naar een volledig rechtsherstel en naar het achterhalen van op onoirbare wijze verkregen of vijandelijke vermogens. De vraag moet echter worden gesteld, of het streven naar perfectie op dit gebied ons niet van de wal in de sloot heeft geholpen. Ook het tempo der effectenregistratie is nl. opvallend langzaam geweest. De étappes op deze moeilijke reis waren de volgende:

- 24 October 1945: verplichting tot inlevering van coupon- en dividendbladen bij inleveringskantoren;
- 17 December 1945: instelling van het Centraal Bureau voor de effectenregistratie;
- 18 Februari 1946: officieele afkondiging der registratie;
- 28 Juni 1946: begin van de aanmelding ter registratie;
- 28 November 1946: aanmeldingstermijn verlengd tot half Januari 1947;
- 14 Januari 1947: verlenging van den termijn tot 1 Februari.

Nu, bijna 2 jaar na de bevrijding, de aanmelding achter den rug is, kan het eigenlijke werk van het Centraal Bureau eerst goed beginnen.

Inmiddels mag het thans reeds bekend worden geacht, dat voor slechts één op elke veertig stukken een claim tot rechtsherstel is ingediend. Algemeen bekend was reeds aanstonds, dat de ontvreemde stukken grootendeels langs bekende kanalen gedurende den oorlog weer in het beursverkeer waren gebracht. Nadat deze fondsen opnieuw in omloop waren gebracht, waren zij voor den beurshandel niet meer te onderscheiden van goede stukken. Na langdurig overleg tusschen de betrokken instanties werd dan ook ten behoeve van rechtsherstel tenslotte de formule aanvaard, dat effecten „verkregen in geregeld beursverkeer” in beginsel als goede stukken zouden worden aangemerkt. Ofschoon tot heden ten dage nog steeds geen uitsluitel kon worden verkregen, wat de Raad voor het Rechtsherstel nu precies verstaat onder effecten „in geregeld beursverkeer verkregen”, kan toch worden vermoed, dat het overgrootste deel der ontvreemde stukken, die uiteindelijk in bona fide handen terecht kwamen, hierdoor feitelijk gekuischt zullen blijken te zijn, zoodat tenslotte naar de oorspronkelijke eigenaars wellicht alleen het betrekkelijk geringe aantal gestolen stukken zal terugkeeren, welke door de tegenwoordige houders direct zijn verkregen van een commissionair, die deze met een speciale uitkeering uit besmette bron heeft verkregen en dus mocht worden geacht te weten, dat hij in gestolen stukken handelde.

Intusschen wachten de oorspronkelijke houders nog op rechtsherstel en is nog geheel onbeslist, op welke wijze dit zal worden verleend.

Als men denkt aan het monnikenwerk, aan het ontelbare aantal man-uren, dat aan de effectenregistratie moest worden besteed door de banken, de commissonnairs en het personeel van den Raad voor het Rechtsherstel, om maar te zwijgen van de berg papier, die hierdoor is verslonden, dan moet worden gevreesd, dat hiertegenover slechts een poover resultaat zal staan in den vorm van werkelijk rechtsherstel en fiscaal voordeel.

Des te meer betreurenswaardig wordt dit, als men bedenkt, dat juist in de eerste maanden na de bevrijding zonder twijfel groote hoeveelheden effecten ons land langs sluikwegen hebben verlaten en zich thans in handen zullen bevinden, die krachtig genoeg zijn om hun rechten tegenover Nederland te verdedigen.

Streng, doch met de menschelijke natuur rekening houdende voorwaarden voor een fiscale amnestie, gepaard

aan spoedige deponering van alle zich in Nederland bevindende effecten en vooral ook van de zich bij de bevrijding in het buitenland bevindende Nederlandsche effecten door tusschenkomst van onze consulaten, zou o.i. goedkooper en sneller tot meer afdoende resultaten hebben kunnen leiden.

Nog een enkel woord omtrent de aan de effectenregistratie verbonden lasten, voordat wij van dit weinig opwekkende hoofdstuk onzer financiële geschiedenis afstappen. De kosten der effectenregistratie, ofschoon ongetwijfeld door de Regeering als een landsbelang beschouwd, zijn voor het grootste deel verhaald op de, voor 97½ pCt. te goeder trouw gebleken, effectenbezitters. De kosten van het voor de toekomst in het uitzicht gestelde rechtsherstel worden opgelegd aan alle verkoopers van alle effecten, die hiervoor een cijns van ¼ pCt. der opbrengst moeten storten in het Waarborgfonds Rechtsherstel. Ook dit wordt als een onbillijkheid gevoeld. Het summum op dit gebied wordt echter wel bereikt door het feit, dat dit ¼ pCt. ook verschuldigd is bij verkoop van effecten, die eerst na de bevrijding zijn uitgegeven en waarmede dus nooit geknoeid kan zijn geweest.

Toekomstaspecten.

In het licht der talrijke belemmeringen, waaronder het effectenverkeer gebukt ging, is het bijna verwonderlijk en hoopgevend, dat in 1946 blijkens de opbrengst van het beurszegel de omzetten ongeveer een kwart hebben bedragen van het gemiddelde der jaren 1936/38. Men heeft echter niet veel fantasie noodig om te bevroeden, wat dit voor de leden van de bedrijfsgroep effectenhandel aan inkomsterving heeft betekend in een tijd, waarin de onkosten in verhouding tot vóór den oorlog sterk gestegen zijn, al heeft de inschrijvingsprovisie op Grootboek 1946 en op de conversieleening 1947 tot de dekking daarvan bijgedragen.

Maar bestaat er dan nu, na 1 April, tenminste kans, dat de beurs zijn ouden luister zal herwinnen? Natuurlijk niet. Te veel structureele factoren van ongunstigen aard zullen zich ook verder doen gelden. Voorop het feit, dat Nederland niet langer een kapitaal exporteerend land is en dat Amsterdam dientengevolge, althans als actief internationaal centrum, voorloopig heeft afgedaan, terwijl bovendien door het keurslijf der deviezenvoorschriften de belangstelling van buitenlandsche zijde voor Nederlandsche fondsen in de kiem wordt gesmoord. Andere structureele factoren, die zich terdege doen gevoelen, zijn de gewijzigde belastingdruk, die het ontstaan van groote particuliere vermogens vrijwel uitsluit, de grotere relatieve betekenis van de besparingen door bemiddeling van instituten, die in het algemeen hun vraag richten op vaste rente dragende waarden, en het verbod van prolongatietransacties, waarop een goed deel van den vóóroorlogschen handel dreef, hetgeen door de verruiming der markten, welke hierdoor werd bereikt, ook voor de bona fide beleggers van voordeel was. Door de opheffing van het bankgeheim is een verdere categorie van vermogensbezitters van de beurs afgeschrikt. De door de Duitschers ingevoerde dividendstop en de eveneens door de Duitschers uitgevaardigde speculatiewinstbelasting zijn verdere factoren, die het nemen van initiatief en risico's hebben ontmoedigd en zoo ook aan de belangstelling voor de beurs afbreuk hebben gedaan. Door voortdurende bevordering van directe stortingen van institutionele spaargelden bij 's Rijks kas, wordt, ondanks te dien opzichte van het bestuur gedane beloften, een deel der vroeger op de beurs belegging zoekende gelden afgetapt. Hetzelfde effect heeft het handhaven der fiscale benadeeling van openbare obligatieleeningen in vergelijking tot de onderhandsche schuldbekentenis. Ook de stijging der kosten van beurs-transacties door de heffing van ¼ pCt. Waarborgfonds Rechtsherstel bij verkoop en door de verplichte berekening eener behandelingsprovisie van 1/8 pCt., zoodat bij

ruiltransacties koop en verkoop in totaal ca. 1½ pCt. kosten tegen vroeger 1 pCt., werkt eenigszins remmend op de omzetten ter beurze. Een doorn in het oog van vele beursleden is ten slotte het feit, dat tot dusver de op het „Führerprinzip" berustende Deutsche statuten van de Vereeniging voor den Effectenhandel gehandhaafd bleven, ofschoon deze Vereeniging in het verleden toch heeft bewezen, zich zelf te kunnen regeeren op democratische wijze en tot volle tevredenheid van de Overheid en van alle bij het effectenverkeer betrokkenen.

Zoo blijft er ook na 1 April nog wel een en ander op het verlanglijstje van den effectenhandel staan. Verlangend wordt bijv. ook uitgezien naar den datum, waarop handel in inschrijvingen Grootboek 1946 zal worden toegestaan en waarop geblokkeerd geld, dat niet voor belastingbetaling door den houder benodigd is, voor belegging ter beurze zal mogen worden besteed. Ongetwijfeld beteekent de overgang van den handel naar de vrije geldsfeer echter een belangrijke stap in de richting van het herstel van de effectenbeurs, het belangrijkste orgaan van het vermogensverkeer hier te lande.

Voor de uitvoering zonder al te groote schokken van de wet op de Vermogensaanwasbelasting en van het wetsvoorstel Vermogensheffing kan een vlot functionneerende beurs niet worden gemist, en de per 1 April verleende grotere bewegingsvrijheid zal waarschijnlijk aan het besef van dit feit te danken zijn.

Een treffend bewijs voor de vitaliteit der beurs is het, dat zelfs gedurende de ontduingperiode de emissiebedrijvigheid zoowel van schuldbrieven als van aandeelen allengs is herleefd. Weliswaar werd tot dusverre behalve f 100 miljoen aandeelen Herstelbank nog slechts voor ongeveer f 34 miljoen aan aandeelen en ongeveer f 25 miljoen aan obligaties aangeboden, doch het publiek toonde in het algemeen goede belangstelling voor het aangeboden materiaal en verwacht mag dan ook worden, dat de beurs in de naaste toekomst veel nuttige diensten aan de gemeenschap zal kunnen bewijzen in het kader van de financiering van het herstel, den wederopbouw en de industrialisatie. Voorzover particuliere kapitaalverschaffing langs dezen weg mogelijk blijkt op een wijze, aan de critiek van de openbare markt getoetst, verdient zij o.i. de voorkeur boven financiering via de Herstelbank, die haar bestaansrecht veeleer heeft als „stand-by-capacity" voor gevallen, in welke het kapitaal voor projecten, die van het algemeen belang worden geacht, niet langs normalen weg kan worden aangetrokken.

Is het te veel gehoopt, dat de beurs in een iets verder verwijderde toekomst ook weer haar bijdrage zal kunnen leveren voor het welvaartsherstel van de Aziatische gebieden des Koninkrijks? Dit zou intusschen slechts mogelijk zijn, als men ten opzichte van het buitenlandsche kapitaal, dat bereid mocht worden gevonden zich in Nederland en in de Oost te interesseeren, een tegemoetkomender houding aanneemt, in dier voege, dat aan nieuw toevloeiend kapitaal in beginsel volledige bewegingsvrijheid worde toegestaan. Voor Nederland als geheel beschouwd en voor de Amsterdamsche effectenbeurs in het bijzonder is dat van het allergrootste gewicht en een wijziging van den koers in dit opzicht blijkt te meer gewettigd, daar elke invloed van buitenlandsch kapitaal, welke hierdoor zou ontstaan, als additioneel kan worden beschouwd en derhalve de deviezenpositie des lands zou helpen verlichten.

E. F. PHILIPP.

DE FINANCIERING VAN DEN WEDER- OPBOUW VAN DE NEDERLANDSCHE KOOPVAARDIJVLOOT.

Het is algemeen bekend, dat de wederopbouw van onze handelsvloot zich in een snel tempo voltrekt. Van onze 2.800.000 BRT vóóroorlogsche scheepsruimte resteerde na de capitulatie van Japan nog slechts 1.600.000 BRT, terwijl thans de omvang weer 2.300.000 BRT, of wel 82 pCt. van de vóóroorlogsche sterkte, bedraagt.

Deze snelle reconstructie is mede mogelijk gemaakt door een speciale financieringsregeling, waaraan in dit artikel eenige beschouwingen zullen worden gewijd. Deze financieringsregeling wijkt in belangrijke mate af van die, welke ten aanzien van de oorlogsschade in de andere sectoren van het bedrijfsleven gelden. Dit vindt echter in hoofdzaak zijn oorzaak hierin, dat de Staat der Nederlanden ten aanzien van de scheepvaart bepaalde juridische verplichtingen heeft, welke voortvloeien uit de Zee- en Luchtvaartverzekeringswet 1939 en Zeeschepenbesluit 1942.

Deze verplichtingen vormen dan ook de basis voor bovengenoemde regeling. Alvorens deze regeling nader te beschouwen, zal derhalve eerst nagegaan worden, op welke wijze deze verplichtingen zijn ontstaan en waartoe zij den Staat verbinden.

De vóóroorlogsche regeling.

De sedert begin 1938 steeds toenemende spanningen in de internationale verhoudingen veroorzaakten geleidelijk een sterke stijging der molestpremies zoowel voor zeeschepen als voor de door deze schepen te vervoeren lading. Weliswaar vertoonde ook het vrachtenpeil een stijging doch niet voldoende om de hogere kosten als gevolg van de opgelopen premies geheel te dekken. Het gevolg was, dat de meeste reederijen slechts bij uitzondering tot verzekering bij particuliere verzekeringmaatschappijen tegen molest overgingen, zolang de toestand niet direct verontrustend kon worden genoemd. Een bezwaar trouwens van de molestverzekering bij particulieren was, dat het risico grotendeels op de Engelsche markt moest worden gedekt, waartegenover geen voldoende zekerheid bestond, dat in tijd van oorlog de eventueel te vorderen bedragen werkelijk konden worden geïncasseerd. Deze omstandigheden, alsmede het feit, dat in verschillende andere landen, o.a. Engeland, de mogelijkheid tot een staatsmolestverzekering werd geopend, deden de wenschelijkheid naar voren komen ook in ons land soortgelijke maatregelen te treffen. Toen in April 1939 de spanning wederom toenam, werd van de zijde der reederijen en den handel aan de Regeering verzocht een dadelijk ingaande molestverzekering mogelijk te maken. Dit kon geschieden door de reeds bestaande „Oorlogs-, Zee- en Luchtvaartverzekeringswet 1938” in werking te doen treden, hetgeen bij Koninklijk Besluit van 19 April 1939 geschiedde. De genoemde wet was één der wetten, welke in September 1938 onder den druk van het dreigend oorlogsgevaar met grooten spoed tot stand waren gekomen. Krachtens de bepalingen van deze wet konden in gevallen, waarin de instandhouding van eenige scheeps- of luchtverbinding of van het vervoer van bepaalde goederen noodzakelijk is, zeeschepen en luchtvaartuigen bij den Staat tegen gevaar van molest dan wel tegen de gewone transportgevaren verzekerd worden, hetzij door herverzekering, hetzij rechtstreeks.

De verzekering geschiedde per reis of voor beperkten tijd, terwijl de minister van Economische Zaken zich de bevoegdheid voorbehield de verzekering tusschen-tijds te beëindigen, indien de politieke omstandigheden hem hiertoe aanleiding gaven.

In Juli 1939 werd de „Oorlogs-, Zee- en Luchtvaartverzekeringswet” vervangen door de „Zee- en Luchtvaartverzekeringswet 1939”, welke wet tegemoetkwam aan de inmiddels in de praktijk gebleken bezwaren van de

„Oorlogs-, Zee- en Luchtvaartverzekeringswet 1938”.

Een belangrijk verschil met de wet van 1938 was, dat krachtens deze wet de minister van Economische Zaken de bevoegdheid kreeg om in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, indien naar zijn oordeel het algemeen belang zulks vorderde, ten opzichte van zeeschepen voor den Staat der Nederlanden als verzekeraar verzekeringsovereenkomsten aan te gaan tegen gevaar van molest dan wel tegen gewone transportgevaren, op voorwaarden en tegen premies als door hem te bepalen. Voorts gold als voorwaarde, dat tegen een redelijke premie op de vrije markt niet-voldoende dekking tegen het gevaar van molest dan wel tegen de gewone transportgevaren kon worden gevonden. Zeeschepen, ingevolge wettelijk voorschrift gevorderd in omstandigheden als in deze wet bedoeld, zouden steeds door den Minister worden verzekerd.

Voorts machtigde deze wet de Regeering voor den Staat met Nederlandsche verzekeraars herverzekeringsovereenkomsten aan te gaan tegen het gevaar van molest, alsmede tegen de gewone transportgevaren. In de praktijk echter is alleen ten aanzien van goederen gebruik gemaakt van de herverzekering.

Bij de wet van 12 Augustus 1939 kwam een wijziging tot stand, waardoor ook Nederlandsch-Indische, Surinaamsche en Curacaosche zeeschepen onder de staatsverzekering konden worden gedekt.

Terstond na het inwerking treden werden de eerste tarieven, waarin de premien en voorwaarden werden geregeld, bekend gemaakt. Met de praktische uitvoering werden belast de firma's Jan ter Meulen & Co. te Amsterdam en R. Mees & Zoonen te Rotterdam. De administratie werd opgedragen aan de Coöperatieve Vereeniging „Centraal Beheer”. Tevens werd een Commissie van Advies ingesteld, waarin vertegenwoordigers zoowel van de Overheid, als uit scheepvaart-, handels- en assurantiekringen zitting namen.

De oorlogsperiode.

De tiende Mei 1940 bracht een radicale wijziging in den bestaanden toestand.

Voor de schepen, welke in Nederland, in Duitschland of in de door dit land bezette gebieden waren achtergebleven, bleef de staatsmolestverzekering gehandhaafd. Aan de nadere regelingen echter, zooals deze in de tarieven waren vastgelegd, bleken al spoedig verschillende bezwaren te kleven. Vooral het gemis aan uniformiteit deed zich sterk gelden. Het aantal regelingen werd steeds grooter en het geheel in hooge mate onoverzichtelijk, mede doordat zich steeds nieuwe omstandigheden voordeden, die tevoren niet waren voorzien.

Deze gang van zaken gaf aanleiding tot een overleg tusschen de reeders en de Regeering. Uit de Commissie van Advies werd een subcommissie gevormd, welke een nieuw tarief ontwierp. Na nog verschillende wijzigingen te hebben ondergaan werd dit nieuwe tarief bij beschikking van 21 Februari 1942 definitief vastgesteld en trad tenslotte op 1 Maart 1942 in werking. Op 27 Maart d.a.v. trad tevens in werking een nieuw tarief I (vrij van molest).

Krachtens deze nieuwe tarieven konden Nederlandsche zeeschepen, die aanwezig waren in Nederland dan wel in een land, met hetwelk van Nederland uit verkeer overzee toen mogelijk was, door den Staat worden gedekt tegen betaling van een premie, welke een bepaald percentage van de verzekerde waarde bedroeg. De verzekerde waarde werd vastgesteld door een daartoe ingestelde commissie (de Taxatie Commissie) en in verband met de prijsfluctuatie ieder kwartaal herzien. In geval van totaal verlies van het verzekerde schip verbonden de genoemde tarieven aan de schade-uitkeering een bestedingsplicht, in dier voege, dat de uitgekeerde gelden aangewend dienden te worden voor nieuwbouw of aankoop van schepen.

De precaire financiële situatie, waarin vele reederijen in den loop der bezettingsjaren hier te lande waren geraakt — inkomsten waren er practisch niet, terwijl de maatschappijen wel hadden te zorgen voor de zoo goed mogelijke instandhouding harer bedrijven en voor den financiële steun aan de familie der aan Geallieerde zijde varende bemanningen — deed spoedig blijken, dat de meeste reederijen niet in staat waren de premies voor deze verzekeringen te betalen. Nadat opnieuw onderhandelingen met de Regeering waren begonnen, ging de Secretaris-Generaal van het Departement van Handel en Nijverheid over tot invoering van premievrije tarieven B (molest) en II (vrij van molest).

Naast de premie-vrijdom was het belangrijkste verschil met de tarieven A en I wel hierin gelegen, dat in geval van totaal verlies van schepen, welke onder deze tarieven waren gedekt, door den Staat zou worden vergoed de waarde welke het schip, indien het niet verloren ware gegaan, zou hebben gehad op een door den Secretaris-Generaal van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart te bepalen tijdstip, waarop naar diens oordeel koop of bouw in het algemeen technisch en financieel redelijkerwijze mogelijk zou zijn (dus de „vervangingswaarde”). Ook hieraan werd de bepaling verbonden, dat de uit te keeren sommen wederom moesten worden besteed voor nieuwbouw of aankoop van schepen.

Voor de schepen, welke na de overweldiging van ons land *buitengaats* vertoefden, werd de staatsverzekering niet voortgezet. Een uitzondering hierop vormden echter de schepen, welke ten behoeve van Nederlandsch-Indië werden aangewend. De staatsverzekering bleef voor deze schepen van kracht. Ter uitvoering van de staatsverzekering werd, nu de verbinding met Nederland verbroken was, op 16 Mei 1940 door de Nederlandsch-Indische Regeering in het leven geroepen de „Stichting tot Voorziening in de Zee- en Luchtvaartverzekering 1939” („ZELUVA”). Tengevolge van het ontbreken van het contact met het moederland stemden de tarieven van de ZELUVA uiteraard niet overeen met de na de bezetting in Nederland geldende. De verzekering geschiedde tegen een bepaald percentage van de verzekerde waarde, terwijl aan de uitkeering geen bestedingsplicht was verbonden, zooals bij de tarieven B en II.

De overige schepen aan Geallieerde zijde werden niet meer onder de Zee- en Luchtvaartverzekeringwet gedekt. De terstond na de capitulatie van Nederland te Londen opgerichte Nederlandsche Scheepvaart- en Handelscommissie was door de inmiddels overgeplaatste Regeering gemachtigd als „custodian” op te treden voor de Nederlandsche schepen, zoodat deze Commissie voor de afsluiting der verzekering onder „blanket cover” op de Engelse markt zorg kon dragen, terwijl tevens met het „British Ministry of War Transport” bevrachtingsovereenkomsten werden afgesloten. Na verloop van tijd gingen een aantal reederijen er toe over den zetel van haar vennootschap over te plaatsen naar Batavia, Willemstad of Curaçao, zoodat het „custodianship” van de Scheepvaart- en Handelscommissie zich nog slechts uitstreckte over de schepen der reederijen, wier zetel niet van Nederland naar het buitenland was verplaatst.

Tot medio 1942 werd de geheele Nederlandsche vloot *buitengaats* door de particuliere reederijen voor eigen rekening geëxploiteerd.

Na den val van Nederlandsch-Indië echter leidden verschillende overwegingen tot het besluit, de geheele toen nog aan Geallieerde zijde in de vaart zijnde Nederlandsche koopvaardijvloot in bezit te vorderen. Bij K.B. van 5 Maart 1942 (Zeeschepenbesluit) werd bepaald, dat gedurende den tijd, dat de oorlogstoestand van het Koninkrijk der Nederlanden voortduurde, en gedurende een tijdvak van zes maanden na het einde daarvan, de minister van Handel, Nijverheid en Scheepvaart bevoegd was, den eigendom dan wel het bezit of het gebruik van bepaalde

of alle schepen onder Nederlandsche vlag te vorderen. Bij zijn Beschikking van 5 Juni 1942 maakt de Minister van de door het Zeeschepenbesluit geschapen mogelijkheid gebruik door het bezit van de geheele koopvaardijvloot te vorderen. De Regeering was krachtens de bepalingen van het Besluit gebonden na het einde van bovengenoemde periode de schepen wederom aan de eigenaren terug te leveren in den toestand, waarin zij zich bevonden op het tijdstip van den aanvang der vordering, behoudens een redelijke achteruitgang. Bij verlies van het schip gedurende de vordering kon de eigenaar aanspraak maken op vergoeding tot een bedrag ten minste gelijk aan de waarde van het schip ten tijde van zijn vergaan. Slechts in enkele gevallen heeft de Regeering van het recht, haar in het Zeeschepenbesluit toegekend, tot vordering van den *eigendom* der schepen gebruik gemaakt, o.a. voor eenige schepen, welke bij de invasie in Normandië als „block ship” werden gebruikt.

De verplichtingen van de Regeering tot schadevergoeding.

De op de Regeering na het einde van den oorlog rustende wettelijke verplichtingen tot schadevergoeding ten aanzien van de verloren gegane schepen kunnen dus in de volgende categorieën worden samengevat:

1. verliezen, gedekt onder de tarieven A en I en de daaraan voorafgaande tarieven van de Zee- en Luchtvaartverzekeringwet (uitkeering verzekerde waarde);
2. verliezen, gedekt onder de tarieven van de ZELUVA (uitkeering verzekerde waarde);
3. verliezen, gedekt onder de tarieven B en II (uitkeering vervangingswaarde);
4. verliezen, waarvoor de reeders een vordering hebben op de Nederlandsche Regeering uit hoofde van het Zeeschepenbesluit (uitkeering vervangingswaarde).

Wij bepalen ons thans tot de categorieën genoemd onder 3 en 4. De Regeering heeft ten aanzien van de verliezen onder deze beide categorieën de juridische verplichting tot vergoeding op basis der vervangingswaarde. Voor de verliezen, gedekt onder de tarieven B en II, is dit de vervangingswaarde op een nader te bepalen datum na den oorlog, voor de verliezen gedurende de periode der bezitsvordering de vervangingswaarde op het tijdstip van verlies. Het lag voor de hand de afwikkeling van deze verplichtingen onder één regeling samen te vatten, welke regeling in verband met de aan de uitkeering verbonden bestedingsplicht zich dan tevens op het terrein der reconstructie van de vloot zou begeven. De op deze basis door het Directoraat-Generaal van Scheepvaart opgestelde „Regeling Vlootreconstructie Groote Vaart 1946” regelt in den vorm van een overeenkomst tusschen het Koninkrijk der Nederlanden en de reeders de wijze, waarop de verliezen der schepen, welke door den Staat waren gerequireerd, of welke waren gedekt op polissen onder de tarieven B en II, zullen worden gereconstrueerd. Daar de verplichtingen voor den Staat ten deze voortvloeien uit bestaande wetten (respectievelijk besluiten met kracht van wet) moet deze Regeling worden gezien als een nadere uitwerking hiervan.

De reconstructieregeling.

Het algemeen uitgangspunt van de Regeling Vlootreconstructie is, dat het in het belang van 's lands economische positie noodzakelijk geacht moet worden, zoo spoedig mogelijk te komen tot volledige reconstructie der scheepsverliezen, waarbij de Staat bijdraagt op basis van haar bestaande verplichtingen. Hier rees aanstonds een moeilijkheid. Het zal duidelijk zijn, dat de volledige reconstructie der verliezen niet wordt bereikt, indien de Regeering zou volstaan met de vervangingswaarde der verloren schepen uit te keeren en aan deze uitkeering bestedingsplicht voor vervangende schepen te verbinden.

Uitgekeerd toch wordt de vervangingswaarde van het schip, zooals dit verloren ging, zoodat rekening wordt

gehouden met het reeds tot het tijdstip van verlies afgeschreven bedrag. Hieruit volgt, dat het uit te keeren bedrag, ook al vertegenwoordigt dit de vervangingswaarde van het verloren schip, niet toereikend is om een soortgelijk schip thans nieuw te bouwen, zonder dat de reeder aan dezen bouw uit eigen middelen bijdraagt. Indien de reeders tot deze bijdrage niet bereid zouden zijn, zou dit tot gevolg hebben, dat slechts een gedeelte van het aantal der verloren gegane schepen werd herbouwd. Het bleek dus wel noodzakelijk, de Regeling zoodanig te ontwerpen, dat bij nieuwbouwwaarde een gedeelte van de financiering voor rekening van de reeders geschiedt.

De Regeling Vlootreconstructie gaat dan ook uit van de volgende principes:

1. vergoeding van de vervangingswaarde (op het tijdstip van herbouw) van de restwaarde van het verloren schip;

2. bestedingsplicht: uitkeering uitsluitend in den vorm van financieele bijdrage in den bouw of aankoop van vervangende schepen;

3. verplichting van den reeder om bij den bouw of aankoop van vervangende schepen een gedeelte zelf te financieren.

Van de verloren schepen, waarop deze Regeling van toepassing is, bepaalt de Taxatie Commissie de zgn. nieuwbouwwaarde op prijsbasis 1939, d.w.z. de bouwkosten van een soortgelijk schip in genoemd jaar. Op deze nieuwbouwwaarde wordt een afschrijving volgens een vastgesteld percentage toegepast van het bouwjaar af tot het tijdstip van vergaan.

Gaat nu een reeder, die een schip verloren heeft, een vervangend schip bouwen, dan draagt de Regeering aan dezen bouw bij tot een bedrag gelijk aan de restwaarde van het verloren schip, vermeerderd — teneinde de vervangingswaarde te bereiken — met een toeslag wegens hogere bouwkosten thans.

Deze toeslag wordt uitgedrukt in een percentage van de restwaarde en is aan een in de Regeling vastgesteld maximum gehouden. Door de bouwkosten van het vervangende schip te vergelijken met zijn nieuwbouwwaarde op prijsbasis 1939, kan dit prijsstijgingspercentage gemakkelijk worden gevonden.

Indien de reederij meer dan één schip heeft verloren — hetgeen uiteraard meestal het geval is — wordt de berekening aanzienlijk gecompliceerder. De Regeling houdt n.l. niet vast aan het principe, dat voor elk verloren schip een soortgelijk vervangend schip moet worden gebouwd, doch de reeder is geheel vrij in het bepalen van type en grootte van de vervangende schepen. Zoo is het bijv. denkbaar, dat een reederij in verband met de ontwikkeling van het luchtvaartverkeer niet opnieuw tot aanschaffing van een passagiersschip wil overgaan doch hiervoor liever eenige snelle vrachtlijnschepen met beperkte passagiersaccommodatie in de plaats wil stellen. Rekening houdend met deze omstandigheid is het systeem der Regeling Vlootreconstructie nu als volgt opgezet.

Op het Directoraat-Generaal van Scheepvaart is met elk der reederijen, welke onder deze Regeling vallen, een rekening-courant geopend. Aan de creditzijde van elke rekening-courant worden geboekt de restwaarden der verloren schepen van de betrokken reederij, op prijsbasis 1939.

Uit het totaal der restwaarden en het totaal der nieuwbouwwaarden der verloren schepen van een reederij is thans gemakkelijk te berekenen het gemiddelde restwaardepercentage dier schepen. Bedraagt dit gemiddelde restwaardepercentage bijv. 60 en gaat de reederij een nieuw schip bouwen, dan draagt de Regeering 60 pCt. van den bouwpreis van dit nieuwe schip bij. Dit bedrag moet debet worden geboekt in de rekening-courant, doch aangezien de creditposten op prijsbasis 1939 zijn geboekt, moeten

ook de debetposten eerst hiertoe worden herleid. In feite beteekent dit dus, dat van het bedrag der staatsbijdrage, hetwelk immers op de vervangingswaarde is gebaseerd, eerst de toeslag wegens prijsstijging wordt afgetrokken. Hierboven zagen we reeds, hoe het percentage der prijsstijging voor het vervangende schip wordt berekend. Is dit eenmaal bekend, dan is het bedrag der staatsbijdrage gemakkelijk te herleiden tot zijn waarde op prijsbasis 1939; dit bedrag wordt dan in het debet van de rekening-courant geboekt. Telkens wanneer een vervangend schip wordt gebouwd, wordt aldus een debetpost geboekt, tot geen creditsaldo meer aanwezig is. De reederij is dan „gereconstrueerd”.

Zooals men ziet, dient bij de reconstructie der verloren scheepsruimte dus niet de bruto-inhoud doch de getaxeerde nieuwbouwwaarde, steeds volgens dezelfde maatstaven en op dezelfde prijsbasis, als vergelijkingsmaatstaf.

Gecomplieerder wordt de situatie, indien de reeder reeds bestaande schepen aankoopt als vervangende scheepsruimte, doch ook met deze mogelijkheid is in de Regeling Vlootreconstructie rekening gehouden.

Zooals blijkt moet ook de reeder steeds een gedeelte van den bouw- of kooppreis financieren. Hiertoe kunnen hem echter van staatswege credieten worden verstrekt, gedeeltelijk als gewoon crediet en gedeeltelijk als „bijzonder crediet”. Bij het laatste hangen rentevoet en aflossing af van de bedrijfsresultaten.

Mr A. M. VAN DUSSELDORP.

AANTEEKENINGEN.

AARD EN OMVANG VAN DE KOMENDE CONJUNCTUREELE INZINKING IN DE VEREENIGDE STATEN.

De voorspellingen over de vooruitzichten van de Amerikaansche conjunctuur zijn tot dusverre niet zeer gelukkig geweest. In vele kringen, zowel in het buitenland als in de Vereenigde Staten zelf, heeft men de omslag reeds in het midden van 1946 of nog eerder verwacht. Al deze voorspellingen ten spijt, beweegt de Amerikaansche conjunctuur zich op het oogenblik nog op een zeer hoog niveau. En de nieuwe voorspellingen, die aan het einde van het vorige en het begin van dit jaar gedaan zijn, bewegen zich tusschen een milde inzinking (recession) en een hevige depressie. De vraag rijst, wie gelijk heeft.

Er zijn in het algemeen twee soorten van voorspellingen, n.l. de oppervlakkige en de wetenschappelijke. De oppervlakkige voorspellingen baseeren zich op een soort analogiemethode. Na den eersten wereldoorlog is er een depressie geweest, dus zal er nu ook een komen. De betekenis van een juiste analogiemethode is niet te onderschatten, maar zij moet dan iets meer inhouden dan een oppervlakkige vergelijking. De wetenschappelijke voorspellers weten, dat prognose een kunst is, de kunst om conclusies te trekken uit onvoldoende gegevens. Een dergelijke methode is toegepast door den heer F. D. Newbury, vice-president van het welbekende Amerikaansche concern Westinghouse Electric Corporation¹⁾, waaraan wij het volgende ontleenen.

De schrijver begint zijn beschouwingen met een kritiek op de voorspellingen, die, wat het tijdstip van den omslag betreft, reeds onjuist zijn gebleken. Deze hebben n.l. hun aandacht te veel geconcentreerd op de situatie in den landbouw en in de industrieën van gebruiksgoederen. Het is wellicht juist, dat de agrarische prijzen en het agrarische inkomen zullen dalen; het Department of Agriculture heeft schattingen gemaakt van een daling van 10—15 pCt.²⁾ Het agrarische inkomen beweegt zich echter op zoo'n hoog niveau, dat een daling nog geen depressie of inzin-

¹⁾ In een artikel in de lente-aflevering van Harvard Business Review.

²⁾ Deze schattingen dateeren natuurlijk van voor de recente prijsstijgingen op de Amerikaansche graanmarkten. De vraag rijst, of de stijgende prijzen voor voedsel niet de vraag naar andere goederen zullen verminderen. Dit probleem roert de schrijver niet aan.

king teweegbrengt. Deze voorspellers onderschatten echter de beteekenis van de industrie van duurzame consumenten-goederen (huizen, meubelen, auto's, elektrische apparaten) en van kapitaalgoederen.

De overgang van de oorlogs- naar de vredesproductie is vlot verlopen, maar er bestaat nog altijd een gebrek aan grondstoffen (staal, koper, lood, enz.). Dit tekort zal nog tot in de tweede helft van dit jaar blijven bestaan. Het uitbetaalde inkomen bewoog zich het vorige jaar op een recordniveau en zal ook dit jaar nog hoog zijn. Er is daarom een verschuiving te verwachten van de vraag voor gebruiksgoederen naar die voor duurzame goederen.

Uit de tabel blijkt, dat de besparingen in den oorlog, tengevolge van een hoog nationaal inkomen, rantsoeneringen, gebrek aan goederen en spaarcampagnes, hoog waren, maar in 1946 weer tot ongeveer het niveau van 1940 (11 pCt. tegen 9,5 pCt.) zijn gedaald:

Jaar	Inkomens uitbetaald aan par- ticulieren	Uitgaven van con- sumenten	Belastingen (van de Fed. Reg. en van de Staten)	Besparingen van par- ticulieren
<i>in milliarden dollars</i>				
1939	70,8	61,7	3,1	6,0
1940	76,2	65,7	3,3	7,3
1941	92,7	74,6	4,0	14,2
1942	117,3	82,0	6,7	28,6
1943	143,1	91,3	18,6	33,3
1944	156,8	98,5	19,4	38,9
1945	160,7	104,9	21,0	34,9
1946 ¹⁾	164,0	124,7	19,2	20,3

¹⁾ voorloopig.

Over de prijssituatie is de schrijver optimistisch. Het is weinig waarschijnlijk, dat de prijzen van duurzame goederen in 1947 zullen dalen, zeker niet, zolang de productiekosten blijven stijgen. Deze uitspraak is juist, zolang de bedrijvigheid op een hoog niveau blijft. Zij lijkt echter op een cirkelredeneering. In een dalende conjunctuur bewegen de prijzen zich vaak onder de productiekosten.

Ook van de zijde van de credietsituatie vreest de schrijver geen gevaren. Weliswaar zijn de geldcirculatie en de banktegoeden gestegen tot het astronomische cijfer van \$ 125 milliard (in 1929 \$ 25 milliard, in 1940 \$ 40 milliard), maar de omloopsnelheid van dit geld is zeer laag, hoewel zij sedert het begin van 1946 stijgende is. In deze stijging ligt een gevaar, maar daar staat weer tegenover, dat de hoeveelheid geproduceerde goederen stijgt en zodoende een druk op de prijzen uitoefent. Per saldo zal er uit dezen hoofde een dalende prijsbeweging zijn, maar een geleidelijke daling, zolang het vertrouwen blijft gehandhaafd.

Het laatste is een zeer belangrijke voorwaarde, waarvan juist zeer veel afhangt. De schrijver is zich bewust, dat er een terugslag moet volgen. Dit is ook theoretisch te beredeneeren op grond van de verzwakking van de vraag naar goederen, die dienen voor vervanging, en het einde van de abnormale vraag naar goederen. De schrijver verwacht dan ook, dat deze „boom” niet langer meer dan een jaar zal duren. Het tijdstip is iets later dan dat van vele andere voorspellingen, die de terugslag in de tweede helft van dit jaar verwachten.

De omslag zal echter anders zijn dan in 1920, d.w.z. geleidelijker en niet zoo heftig als in genoemd jaar. Er zijn drie redenen voor deze veronderstelling; nl. de crediet-situatie, de gunstige export en de toestand in de bouwnijverheid.

Na den eersten wereldoorlog werd de oorlogsinflatie gebroken door monetaire maatregelen. Het bankdisconto steeg in 1920 tot 7 pCt., de rente op 4—6 maands prima handelswissels tot 8,13 pCt. en callgeld tot zelfs 25 pCt. In dit opzicht zijn de verschillen tusschen 1920 en nu wel zeer groot.

De voorwaarden voor den export zijn thans ook anders. De uitvoer daalde van een twaalfmaandsmaximum in 1919/20 van \$ 8,4 milliard tot een twaalfmaandsminimum

in 1921/22 van \$ 3,5 milliard. Er is nu weinig gevaar voor een zoo drastische daling. De leeningen, die Amerika na den eersten wereldoorlog aan de Europeesche geallieerden verleende, namen in het midden van 1919 een eind en de export begon een jaar later te dalen. Een zelfde daling vond plaats in 1920 binnen een jaar na het einde van de leeningen van particulieren. Nu is de situatie anders. Engeland heeft nog slechts een deel van de Amerikaanse leening opgenomen en de Wereldbank heeft nog geen enkele leening verstrekt. De schrijver verwacht dit jaar en de volgende jaren een exportniveau van omstreeks \$ 10 milliard (in 1946 \$ 7,7 milliard).

De derde factor is de bouwnijverheid. Na den eersten wereldoorlog was er weinig activiteit op dit gebied. Dat begon eerst in 1922. Daarentegen was de bouwactiviteit in 1946 vrij aanzienlijk en een verdere stijging wordt voor dit jaar verwacht. De schrijver houdt hierbij echter geen rekening met den invloed van de stijgende bouwkosten. Onlangs is uit een enquête gebleken, dat op vrij groote schaal bouwcontracten worden geannuleerd tengevolge van de sterk gestegen kosten.

De belangrijkste conclusies van den schrijver zijn:

- 1e. Er is geen reden voor een cyclische „recessie” in 1947. Integendeel, hij verwacht stabiele groothandelsprijzen, stabiele of stijgende werkgelegenheid, productie en nationaal inkomen in 1947.
- 2e. Een verschuiving in productie en afzet van de industrieën van gebruiksgoederen en van die van duurzame consumptiegoederen en kapitaalgoederen; de eerstgenoemde zal dalen, de laatstgenoemde stijgen. En de duurzame goederen zijn de belangrijkste „leiders” in de cyclische bewegingen.
- 3e. In den loop van dit jaar zullen nieuwe orders voor duurzame goederen dalen beneden de productie.
- 4e. Deze natuurlijke en te verwachten ontwikkeling in de industrieën van duurzame goederen zal een milde „recessie” veroorzaken, die mogelijk tot in 1949 kan duren.

DE FINANCIËLE EN ECONOMISCHE BETREKKINGEN TUSSCHEN FRANKRIJK EN ENGELAND.

Naast de politieke samenwerking tusschen Frankrijk en Engeland trekken ook de pogingen, om te geraken tot een vernauwing van de financiële en de economische betrekkingen tusschen deze beide landen, in den laatsten tijd de aandacht.

Voor een juiste beoordeeling van de huidige situatie is het van belang, kennis te nemen van de wijze, waarop deze betrekkingen zich sedert den tweeden wereldoorlog hebben ontwikkeld¹⁾.

Financiële overeenkomst van 27 Maart 1945.

De eerste overeenkomst met een algemeene strekking, die tot stand kwam, was het financiële accord van 27 Maart 1945.

Deze overeenkomst bracht in de eerste plaats een regeling voor de over en weer bestaande oorlogsverplichtingen. Verschillende groote schulden werden door beide partijen kwijtgescholden. Overeengekomen werd, dat, wat Engeland betreft, slechts werd rekening gehouden met de verplichtingen uit hoofde van het gebruik van Fransche schepen tijdens den oorlog en met de kosten, veroorzaakt door de Engelsche troepen in Frankrijk. Als Fransche schulden werden slechts in aanmerking genomen de voorschotten, die te Londen waren verstrekt aan het „Comité National Français”.

In de tweede plaats kwamen bij de overeenkomst een aantal voorzieningen tot stand met het oog op de onderlinge handelsbetrekkingen tijdens de komende maanden (tot 28 Februari 1946).

¹⁾ Men zie ook: „Cahiers Français d'Information” van 15 November 1946, blz. 3-6.

Bepaald werd, dat de landen elkaar een crediet toestonden tot een gelijk bedrag. De Britsche Regeering verstrekke een crediet van £ 100 miljoen bij de Bank of England, de Fransche regeering stelde fr. 20 milliard beschikbaar bij de Banque de France (toenmalige wisselkoers £ 1 = Fr.fr. 200). De wederzijdsche credieten hadden niet slechts betrekking op den handel tusschen beide landen, maar op dien tusschen „sterling area” eenerzijds en „franc area” anderzijds.

Bepaald werd voorts, dat het saldo van beide rekeningen zou worden vastgesteld op 28 Februari 1946. De debiteur zou dan dit saldo moeten voldoen in goud tot een derde van het bedrag der betalingen, die inmiddels zouden zijn verricht door de „debiteurenzône” aan de „crediteurenzône”.

In de practijk was deze betalingsclausule uitsluitend op Frankrijk van toepassing, daar zijn handelsbalans ten opzichte van Engeland een zeer groot passief saldo vertoonde. Gedeeltelijk was deze ontwikkeling voorzien; echter niet in die mate, waarin zij zich in feite voordeed. Reeds in October 1945 hadden de Franschen hun geheele crediet verbruikt. Er werden toen aanvullende credieten toegestaan, eerst van £ 10 miljoen, daarna van £ 40 miljoen. De Engelsche aankopen in de „franc area” beliepen hiertegenover slechts een fractie van het door de Franschen gevoteerde crediet.

Het scheef trekken van de Engelsch-Fransche handelsbalans was te wijten aan de volgende omstandigheden. Frankrijk verkeerde in de noodzakelijkheid, belangrijke aankopen in Engeland te verrichten ten behoeve van zijn economisch herstel. Het was echter slechts in zeer beperkte mate in staat, te voorzien in de Engelsche behoeften. Het verarmde Frankrijk was voorshands nog niet tot groote exporten in staat. Bovendien werde Engeland met het oog op de tekorten op zijn eigen betalingsbalans den import van Fransche fabrikaten en in het bijzonder van luxeproducten, waarvan het vóór den oorlog de traditioneele koper was geweest.

Het ontstaan van de schuld van Frankrijk aan Engeland had ook nog een andere oorzaak. Bij de overeenkomst van 27 Maart 1945 was er van uitgegaan, dat Frankrijk tot een bedrag van £ 40 miljoen zou mogen betalen met oude vorderingen van Franschen op Engelschen. In werkelijkheid kwam hiervan evenwel vrijwel niets terecht, zoowel door de langzame deblokkeering der vorderingen in Engeland als door de trage inning van Fransche zijde.

Het resultaat van een en ander was, dat Frankrijk op 28 Februari 1946 niet minder dan £ 150 miljoen schuldig was. Overeenkomstig het bij de overeenkomst bepaalde, moest Frankrijk een deel van zijn verplichtingen voldoen in goud. Daarnaast resteerde nog een schuld van circa £ 105 miljoen.

Nieuwe credieten stond Engeland niet toe. In de practijk beteekende dit, dat Frankrijk zijn aankopen voorloopig slechts kon financieren door het afstaan van goud of uit exportprovenuen. De Fransche import werd hierdoor zeer bemoeilijkt.

Aanvullende overeenkomst van 29 April 1946.

Een regeling voor de resteerende £ 105 miljoen werd getroffen bij de aanvullende overeenkomst van 29 April 1946.

Volgens deze overeenkomst zou dit restant door Frankrijk worden terugbetaald door het liquideeren van Fransch particulier bezit aan sterlingwaarden als volgt: £ 50 miljoen vóór 31 Maart 1947, £ 25 miljoen in 1947—1948 en £ 30 miljoen in 1948—1949.

Teneinde het loopende handelsverkeer tusschen beide landen — waarbij, zooals reeds werd opgemerkt, de Fransche import inmiddels groote moeilijkheden onderbond — gaande te houden, werd het volgende overeengekomen.

De betaling van een derde van de aankopen in goud bleef gehandhaafd.

Frankrijk mocht voorts tot het verrichten van aankopen aanwenden een speciale oude vordering ter grootte van £ 10 miljoen.

Voor het overige mocht Frankrijk het restant van zijn nationale sterlingbezit gebruiken (circa £ 30 miljoen).

Deze bepalingen voor de financiering van het handelsverkeer waren van kracht tot 31 December 1946.

Al met al was deze aanvullende overeenkomst voor Frankrijk hoogst onbevredigend. Engeland had in feite nieuwe credieten geweigerd. Frankrijk moest gedeeltelijk blijven betalen in goud en was bovendien in zijn aankoopmogelijkheden gebonden aan een maximum, dat — inclusief den te verwachten export van Frankrijk naar Engeland — belangrijk beneden het voor 1945 toegestane peil bleef. Van Engelsche zijde werd geen enkele faciliteit verleend om de onderlinge handelsbalans meer in evenwicht te brengen. Zeer ongunstig was ook, dat Frankrijk aldus al zijn reserves dreigde te verbruiken.

Principieele overeenkomst van 16 September 1946.

Pogingen om een betere regeling te verkrijgen, leidden na kortstondige onderhandelingen op 16 September 1946 tot een nieuwe principieele overeenkomst. De afbetaling van de schuld van £ 105 miljoen werd hierbij voor Frankrijk gunstiger geregeld. Zij kon plaatsvinden door de omzetting in een 15-jarige leening à $\frac{1}{2}$ pCt. rente, te amortiseeren tusschen 1950 en 1961. Vóór 1950 behoefde dus niets te worden afbetaald, hetgeen van groote beteekenis was, daar tegelijkertijd aan de Franschen werd toegestaan, hun sterlingreserve aan te wenden tot het dekken van de loopende behoeften.

Bij de besprekingen van September kwam men bovendien overeen, voortaan met tusschenpoozen van maximaal drie maanden overleg te plegen, teneinde zoo mogelijk te geraken tot een vermindering van de onevenwichtigheid in het onderlinge handelsverkeer, alsmede ter coördinatie van de herstelplannen.

Het eerste overleg van dezen aard vond einde October en begin November plaats. Het diende in de eerste plaats tot het uitwerken van de principieele overeenkomst van September. Bovendien werd van gedachten gewisseld omtrent de wijze, waarop de handelsbetrekkingen tusschen beide landen verder zouden kunnen worden ontwikkeld, zonder dat nochtans sprake zou zijn van een gewone handelsovereenkomst.

Ontwikkeling in 1947.

Omtrent de ontwikkeling in de jongste maanden zijn slechts weinig nadere bijzonderheden bekend geworden.

Op 13 Januari 1947 is Blum plotseling op uitnodiging van de Britsche Regeering naar Londen gereisd tot het houden van besprekingen, onder andere van economischen aard. Omtrent het resultaat van de besprekingen op economisch gebied is, afgezien van eenige algemeenheden, niets gepubliceerd. Wel hebben deze besprekingen geleid tot de politieke samenwerking tusschen Engeland en Frankrijk, belichaamd in de „Entente Cordiale”, die onlangs te Duinkerken werd ondertekend.

De periodieke besprekingen der commissie vonden in het nieuwe jaar voortgang. Bij een recente interpellatie in het Britsche parlement werd medegedeeld, dat reeds van gedachten was gewisseld over het plan-Monnet en dat deze gedachtenwisseling zou worden voortgezet na de parlementaire behandeling van het Engelsche witboek over den economischen toestand. Tevens lag het in de bedoeling, bij de komende besprekingen een programma op te stellen voor de Fransche exporten naar Engeland in 1947.

Conclusies.

Indien men de in het voorgaande weergegeven ontwikke-

ling overziet, blijkt, dat van een samenwerking tusschen Engeland en Frankrijk op den voet van economische gelijkwaardigheid in de naaste toekomst nog geen sprake zal kunnen zijn. Frankrijk verkeert ten opzichte van Engeland op grond van zijn sterk passieve handelsbalans in een zwakke positie.

De pogingen om door een nauwere samenwerking tot een meer evenwichtigen toestand te geraken, hebben nog slechts weinig tastbare resultaten opgeleverd. Men zal goed doen, ook zijn verwachtingen in dit opzicht niet te hoog te spannen. De moeilijkheid zal blijven, dat Frankrijk goederen produceert, die Engeland onder de huidige omstandigheden niet in belangrijke mate wenscht te importeerden. Weliswaar is men voornemens aan deze moeilijkheid tegemoet te komen door een partieele aanpassing der Fransche productie aan de Engelsche behoeften, doch stellig zijn de mogelijkheden in dit opzicht slechts beperkt. Dit beteekent, dat, indien men een verdere uitputting der Fransche deviezenreserves wenscht tegen te gaan en Engeland niet bereid is tot nieuwe belangrijke concessies, het evenwichtsherstel bij den Engelsch-Franschen handel voorloopig overwegend zal moeten plaatsvinden door het verminderen van den Engelschen uitvoer naar Frankrijk.

Drs M. VAN DER MEL.

MEDEDEELING VAN HET SECRETARIAAT VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART.

VERSLAG OVER DE WERKZAAMHEDEN DER CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART IN 1946.

ADMINISTRATIEVE AANGELEGENHEDEN.

Samenstelling der Centrale Commissie.

Sedert de tweede zitting van het jaar vervult de Brigadier A. E. M. Walter van het „Control Team” van het vervoer per binnenwateren der Britsche bezettingszone in Duitsland de functie van plaatsvervangend gedelegeerde van Groot-Brittannië.

De samenstelling van de Centrale Commissie was aan het einde van 1946 de volgende:

Voorzitter: Adrien Thierry;

Belgie:

Gedelegeerden: Muïls, Charbonnier;

Vereenigde Staten:

Gedelegeerde: Merchant, Plaatsvervangend gedelegeerde: McClure;

Frankrijk:

Gedelegeerden: Chargeraud, Peltier, Graff, Plaatsvervangend gedelegeerde: Bonet-Maury;

Groot-Brittannië:

Gedelegeerde: Sir Osborne Mance, Plaatsvervangend gedelegeerde: Brigadier Walter;

Nederland:

Gedelegeerden: Kiewiet de Jonge, Schaepman, Koomans;

Zwitserland:

Gedelegeerden: Hohl, Schaller.

Het Secretariaat was op hetzelfde tijdstip samengesteld als volgt:

Secretaris-Generaal: Walther (Zwitsers).

Hoofdingenieur: Verhey (Nederlander);

Adjunct Secretaris-Generaal: Berryer (Belg).

In Zwitserland, Frankrijk en Nederland waren de Inspecteurs van de Scheepvaart de volgende:

Voor den Zwitserschen sector: Schaub, Cantonaal ingenieur te Bazel;

Voor den sector I A: van de Zwitsersche grens tot de monding van de Lauter: Poitrat, ingenieur der „Ponts et Chaussées” te Straatsburg;

Voor den sector IV: Nederlandsche wateren: J. F. Schönfeld, Hoofdingenieur van den Rijkswaterstaat te Arnhem.

BIJENKOMSTEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE EN DE COMITÉ'S.

De Centrale Commissie heeft vier zittingen gehouden: in Januari te Brussel, in April te Straatsburg, in Juli aan boord van de „Flandria” tijdens een studiereis op den Rijn, en in October te Straatsburg.

Van den 1sten tot den 7den Juli maakte zij een studiereis van Bazel naar Rotterdam en Antwerpen en bezocht de haven van Amsterdam.

Naar aanleiding van een uitnodiging, gericht aan de E.C.I.T.O. namen de heeren Hondelincq, Generaal-Directeur, en Baule, Adjunct-Directeur, deel aan de zitting te Brussel. Verder nam de heer Baule deel aan de andere zittingen der Centrale Commissie, in de hoedanigheid van „observateur”.

Evenals het voorgaande jaar namen de autoriteiten der bezettingszones in Duitsland deel aan de werkzaamheden der Commissie door zich te doen vertegenwoordigen op de zittingen, t.w. de Amerikaanse zone door Lt. Kolonel Clemens, vervolgens door Kolonel Neff; de Fransche zone door de Commandanten de Geoffroy, Seguin en Broyet; de Britsche zone was vertegenwoordigd door Brigadier Walter, plaatsvervangend gedelegeerde van Groot-Brittannië.

De technische permanente commissie hield zeven bijeenkomsten, in Januari te Brussel, in Maart te Eltville, in April te Straatsburg, in Juni te Mehlem, in Juli tijdens een studiereis op den Rijn, in October te Straatsburg en in December te Koblenz.

Het Comité voor het jaarverslag is bijeengekomen in de maand Mei te Bazel en in de maand October te Straatsburg; het Comité voor proviandeering der schepen en voedselvoorziening der schippers in Januari en Februari te Brussel; het Comité voor het politiereglement in April te Straatsburg, evenals het Comité, dat zich bezighoudt met de wederoprichting der scheepvaartrechtbanken in Duitsland.

Overeenkomst van Mannheim en geldende reglementen.

Er is geen verandering gebracht in de conventie van Mannheim van 17 October 1868, noch in de bijzondere maatregelen van statutaire aard, tijdelijk van kracht in 1945.

Jaarverslag.

Het Comité voor het jaarverslag is overgegaan tot voorbereidend onderzoek inzake het in druk doen verschijnen van het jaarverslag voor het jaar 1946.

Bovendien werd besloten — indien de gegevens, welke mogelijk zouden zijn te verzamelen, het rechtvaardigen — eveneens een rapport betreffende de jaren 1939 tot 1945 te ontwerpen, ten einde zoo mogelijk een statistische ononderbroken documenteering samen te stellen.

Betrekkingen met andere internationale organisaties of instellingen ter coördinatie der Rijnscheepvaart.

Nadat in principe tot uitwisseling van waarnemers met de E.C.I.T.O. besloten was, nam de Secretaris-Generaal, in zijn hoedanigheid van waarnemer deel aan de zittingen van den raad van de E.C.I.T.O., welke gehouden werden te Londen op 30 Januari en te Parijs op 29 Augustus en 18 December, alsook aan de vergadering voor de telling van varend materieel, gehouden te Londen op 15 en 16 Mei.

Ten einde een nauw en geregeld contact te doen ontstaan met de coördineerende organisaties van verkeer en werken betreffende den Rijn in Duitsland, droeg de Centrale Commissie op uitnodiging der Britsche autoriteiten haar Adjunct Secretaris-Generaal op, de verbinding met het „Rhine Interim Working Committee” te Duisburg te verzekeren; haar Hoofdingenieur, wiens standplaats Eltville is, kreeg dezelfde opdracht met betrekking tot het „Tripartite Engineering Committee” te Eltville. Zij woonden dus de periodieke bijeenkomsten dezer beide Comité's bij.

De Centrale Commissie werd eveneens uitgenodigd tot deelneming aan het Internationale Scheepvaart Congres, hetwelk gehouden werd te Bazel op 10 en 11 October; zij gaf hieraan gevolg.

Coördinatie der Rijnadministraties in Duitsland.

De Centrale Commissie behandelde gedurende haar Januari-zitting een voorstel, ingediend door het „Executive Comité” van de E.C.I.T.O., hetwelk het omzetten beoogde van het „Rhine Interim Working Committee” van Duisburg in een organisme, voorzien van een formeel internationaal statuut. Daar zekere delegaties niet in staat waren het voorstel aan te nemen, besloot de Centrale Commissie dit niet over te nemen. Hetzelfde deed zich voor in den raad van de E.C.I.T.O.

Later werd de Centrale Commissie op de hoogte gesteld van het feit, dat de Amerikaanse, Fransche en Britsche Regeeringen langs diplomatieken weg aan de Belgische, Nederlandsche en Zwitsersche Regeeringen hadden voorgesteld de bevoegdheden hunner agenten bij het R.I.W.C. uit te breiden, ten einde het aan dit laatste mogelijk te maken zijn taak op meer doeltreffende wijze te vervullen; tegelijkertijd werden ook zijn bevoegdheden precies omschreven. Dit voorstel werd gunstig ontvangen.

Paspoorten voor Rijnschippers.

De reeds verleden jaar begonnen studies, aangaande praktische maatregelen om te geraken tot vermindering der formaliteiten, waaraan de verplaatsingen van personen in Duitsland zijn onderworpen, leidde, in overeenstemming met de autoriteiten der diverse zones, tot het instellen van een paspoort voor schippers, opgesteld in vier talen en geldig voor het geheele stroomgebied van den Rijn. Het dient afgegeven te worden door de nationale autoriteiten aan de onder hen ressorteerende schippers.

Eveneens werd aanbevolen, dat alle faciliteiten zouden worden gegeven aan agenten der scheepvaartondernemingen, welke in het belang dezer ondernemingen op den Rijn in Duitsland moeten reizen.

Proviandeering der schepen.

De proviandeering der schippers met vaste of vloeibare brandstof, olie en vet vormde, in verband met de van kracht zijnde deviezenregeling, een moeilijk probleem, dat een praktische en dringende oplossing eischte.

Na een grondige studie der bestaande toestanden werden de volgende maatregelen overeengekomen:

De vloeibare brandstoffen en de benodigde hulpstoffen worden in voldoende hoeveelheden verschaft in de havens van vertrek, opdat de schepen hun bestemmingshavens kunnen bereiken.

De schepen, welke het Ruhrgebied aandoen, nemen in principe aldaar kolen in, maar iedere oeverautoriteit verschaft aan stoomboorten kolen, olie en vetten, benodigd voor werkzaamheden in zijn gebied of voor de reizen tot de Ruhr of de plaats van bestemming, indien bergingsruimten zulks toelaten.

Teneinde te voorkomen, dat deze leveringen drukken op de contingenten van de Staten der proviandeeringshavens, zijn de delegaties overeengekomen om te vragen, dat de organisatie der internationale verdeling van Ruhrkolen (de E.C.O. te Londen), aan deze Staten contingenten toewijst, uitdrukkelijk gespecialiseerd voor den Rijnscheepvaart. Aan dit voorstel werd geen gevolg gegeven.

In België, Frankrijk, Nederland en Zwitserland geschiedt de betaling in valuta van het land, waar de brandstof is geleverd; in Duitsland door een bonnensysteem voor de olie, en door kwitanties voor de kolen, waarvan de afrekening, alsook de regeling der eventuele saldi, periodiek geschiedt tusschen de betrokken landen.

Voor de regeling dezer leveringen werd in een betalingsaccorder tusschen de zônes en de oeverstaten van den Rijn voorzien.

Levensmiddelenvoorziening voor de bemanningen.

T.a.v. de voedselvoorziening der bemanningen (voedselproducten, gewone dranken, alsook zeep en petroleum voor lichtvoorziening) werd besloten, dat deze verstrekt zou worden in de havens van vertrek, in de aanloophavens en in de havens van bestemming, gerekend van den dag van vertrek (inbegrepen) tot den dag van aankomst in de volgende haven, waar voedsel enz. zou worden ingenomen.

De ratoenen zijn in principe dezelfde als die der betreffende inwoners van dezelfde categorie, behalve in Duitsland, waar de schippers rantsoenen ontvangen als overeengekomen met de autoriteiten der in aanmerking komende zône. De niet gerantsoeneerde producten zijn vrij verkrijgbaar.

De afrekening geschiedt onder dezelfde condities als voor de kolen.

Om de controle te vergemakkelijken en misbruik te voorkomen, werd een internationale controlekaart voor de voedselvoorziening der schippers in omloop gebracht, en wel door Belgische, Franse, Nederlandsche en Zwitsersche autoriteiten. Deze kaart treedt in werking in het begin van 1947.

Statistische telling van de Rijnvloot.

De aan den oever gevestigde Administraties werden verzocht in November 1945 zoo spoedig mogelijk over te gaan tot een telling der Rijnschepen. De Centrale Commissie nam kennis van de opstellingen, welke haar werden verschaft door de Belgische, Franse, Nederlandsche en Zwitsersche delegaties, alsook door het „Rhine Interim Working Committee” voor Duitsland. Een geheel overzicht daarvan werd door het Secretariaat opgesteld en o.a. door de publicatie-organen aan de belanghebbenden ter kennis gebracht.

Publicatie-organen.

De Centrale Commissie besloot, zooals zij het voor den oorlog had gedaan, weer van de diensten van periodieken gebruik te maken als publicatie-organen in de diverse landen.

Deze ¹⁾ zijn:

voor België: Le Lloyd Anversois;
voor Frankrijk: La Navigation du Rhin;
voor Zwitserland: Strom und See.

TECHNISCHE AANGELEGENHEDEN.

Inlichtingen betreffende de condities der waterwegen.

Een dienst tot verbreiding der berichten betreffende de mogelijkheden van de scheepvaart, zooals inlichtingen over den staat der bruggen, diepten der rivier, werd georganiseerd. De berichten werden gecentraliseerd en vervolgens verbreid door den Hoofdingenieur, in samenwerking, wat de Duitse afdeling betreft, met het „Tripartite Engineering Committee” te Eltville. Op deze wijze werden overzichten uitgereikt, beschrijvende op den 1sten Maart, 1sten Augustus en 1sten December den staat van de bevaarbare passages der bruggen en van de rivier, samen met kaarten, welke door de publicatie-organen ter kennis van belanghebbenden werden gebracht.

Een belangrijke verbetering der telefoon en postverbinding langs den Rijn werd verkregen, in het belang der gebruikers van den waterweg.

Gelijkwaardige waterstanden.

Daar het nulpunt van eenige peilschalen sedert 1939 is veranderd, werden de gelijkwaardige waterstanden van 1932, ten einde de gelijkwaardigheid met de noteringen, voortspruitende uit de nieuwe nulpunten, te herstellen, t.o.v. de bedoelde schalen als volgt verbeterd:

Brisach	180 cm
Worms	114 cm
Mainz	183 cm
Rees	191 cm

Rekening houdende met de veranderingen, ontstaan in het rivierbed, acht de Centrale Commissie een nieuwe vaststelling van de gelijkwaardige waterstanden noodzakelijk. Dientengevolge zijn de betrokken administraties verzocht de noodige voorbereidende maatregelen tot dat doel te treffen.

Semi-permanente bruggen.

In de huidige omstandigheden is het dikwijls onmogelijk, onmiddellijk nieuwe definitieve bruggen te bouwen, door het ontbreken van materiaal en tijd. Deze uitzonderingstoestanden wettingen, dat aan bruggen, welke slechts provisorisch zijn, minder groote eischen gesteld worden dan aan definitieve werken, terwijl desondanks met de belangen der scheepvaart toch rekening wordt gehouden. Daarvan uitgaande heeft de Centrale Commissie de volgende definitie gegeven van de bruggen, welke als semi-permanent worden beschouwd: het zijn die bruggen, welke op het tijdstip van den bouw bestemd zijn om door een definitieve brug te worden vervangen, zoodra de vervanging noodig zal blijken of vereischt door de technische of economische situatie van de scheepvaart of door andere omstandigheden, of bestemd zijn te vervallen, na voorzien te hebben in een tijdelijke behoefte.

De geëschte karakteristieken der semi-permanente bruggen zijn: 2 doorvaartsopeningen, waarvan de breedte van ieder minimaal 53 m bedraagt met een doorvaarthoogte van 9,10 m stroomafwaarts van Straatsburg en bij deze stad, alsook stroomopwaarts van 7 m, boven de hoogste bevaarbare wateren. Deze karakteristieken gelden niet voor den bouw van definitieve bruggen. De Centrale Commissie behoudt zich het recht over in speciale

gevallen al te wijken van deze voorschriften en ieder oogenblik, indien zulks haar gewenscht voorkomt, de opheffing of het vervangen binnen een redelijk tijdsbestek der semi-permanente door definitieve bruggen te verlangen.

Vastgesteld hebbende, dat de doorvaarthoogte der semi-permanente bruggen, gebouwd te Mannheim (verkeersbrug op km 424,6) en te Mainz (spoorbrug op km 496,3 en verkeersbrug op km 499,1) belangrijk lager is dan de hierboven verlangde hoogte en dat daarom deze bruggen de scheepvaart ernstig belemmeren, vooral bij hoog water, verzocht de Centrale Commissie den competenten Amerikaanschen autoriteiten de noodige maatregelen te nemen om de doorvaarthoogte op 9,10 m boven de hoogste bevaarbare wateren te brengen.

Goedkeuring der ontwerpen voor bruggenbouw.

In haar April-zitting heeft de Centrale Commissie, gezien de huidige omstandigheden, alsook in het belang van een vlugge behandeling der ontwerpen van nieuwe dringende Rijnwerken, haar goedkeuring voor deze ontwerpen overgedragen aan haar technisch permanent Comité, met de opdracht voor iedere zitting een rapport uit te brengen over de gegeven goedkeuringen sedert de vorige zitting.

Dientengevolge heeft de Centrale Commissie in den loop van het jaar aan de ontwerpen van den bouw der volgende semi-permanente of definitieve bruggen haar goedkeuring gegeven of nota genomen der gegeven goedkeuring door haar permanent technisch Comité, onder voorbehoud van eventuele voorwaarden:

Semi-permanente brug te Neuf-Brisach	km	225,5
Semi-permanente brug (verkeer) te Straatsburg—	„	293,6
Kehl	„	362,0
Semi-permanente brug (verkeer) te Maxau	„	424,6
Permanente brug (verkeer) te Mannheim	„	445,422
Semi-permanente brug (verkeer en spoor) te Worms	„	496,4
Permanente brug (spoor) te Mainz	„	498,5
Permanente brug (verkeer) te Mainz	„	588,5
Permanente brug (spoor) te Horschheim	„	590,8
Semi-permanente brug te Coblenz-Pfaffendorf	„	602,1
Semi-permanente brug (spoor) te Hamitz-Engers	„	687,93
Permanente brug (verkeer) te Keulen-Deutz	„	

Plaatsing van habels onder water.

Nota werd genomen van de goedkeuring, gegeven door het permanent technisch Comité aan de ontwerpen voor plaatsing van twee telefoonkabels bij Düsseldorf, km 738,552 en 745,125 en van een kabel bij Duisburg, km 774,674.

Peilingen.

Hoofdzakelijk tengevolge van de vernieling der Rijnbruggen en de versperringen, veroorzaakt door het onder water staan der brugvloeren en het puin in het rivierbed, zijn belangrijke veranderingen ontstaan in het verloop en in de diepte der vaargeul. Er werd besloten, nieuwe peilingen uit te voeren. Het permanent technisch Comité en de Hoofdingenieur zijn bezig met bestudeering der middelen om dit werk uit te voeren; dit is zeer ingewikkeld door gebrek aan geschikte technische middelen.

Hydrologische dienst.

De Centrale Commissie acht het noodzakelijk, weer een hydrologische dienst voor den Rijn, op Duitsch grondgebied, in te stellen, met als taak alle hydrologische inlichtingen betreffende den Rijn te verzamelen en ieder jaar een rapport te doen publiceren, zooals vóór den oorlog geschiedde in het jaarbericht van den waterdienst in Duitschland.

De betrokken autoriteiten der oeverstaten en der zônes werden verzocht, deskundigen aan te wijzen om de bijeenkomsten bij te wonen, welke de Hoofdingenieur diende te organiseren, ten einde de coördinatie der werkzaamheden van de hydrologische Rijndiensten te verzekeren.

Een eerste bijeenkomst had plaats op den 19en December te Eltville, waaraan werd deelgenomen door deskundigen uit Zwitserland, Frankrijk, de drie bezettingzônes in Duitschland (met hun Duitse deskundigen) en Nederland.

NAUTISCHE AANGELEGENHEDEN.

Politiereglement voor de Rijnscheepvaart.

Aan het Comité van het politiereglement werd opgedragen de aanpassing der bijzondere beschikkingen betreffende zekere secties van den Rijn (samengevat in het tweede deel van het reglement) aan de tegenwoordige omstandigheden te bestudeeren.

Ten einde de gelijkvormigheid der reglementaire voorschriften te verzekeren, completeerde de Centrale Commissie de bepalingen betreffende de signalering der bevaarbare passages der vernielde bruggen; deze beschikkingen waren in December 1945 vastgesteld en blijven van kracht door de volgende voorschriften, toe te passen door de competente autoriteiten, in den zin van artikel 101 van het reglement van politie bij passeeren der bruggen, waar de smalle der openingen het noodig zou maken:

1. De schepen mogen noch passeeren, noch naderen, bruggen waar wordt getoond:
 - een roode vlag of schild met een horizontale-witte streep of twee sterke roode lichten, het ene boven het andere geplaatst.
2. Het passeeren is toegestaan van bruggen, waar wordt getoond:
 - een groene vlag of schild met een horizontale witte streep of twee sterke groene lichten, het ene boven het andere geplaatst.
3. De vlaggen, schilden of lichten zullen zijn geplaatst:
 - hetzij op de brug of op de overblijfselen der brug aan één der beide zijden van de doorvaartsopening, hetzij, bij voorkeur, op den oever, stroomopwaarts en -afwaarts van de brug op een afstand van 1.000 m.

Schaal der doorvaarthoogte van de bruggen.

Er werd beslist, dat omgekeerde schalen zullen worden geplaatst aan de bevaarbare passages der bruggen, en wel aan iedere zijde dezer bruggen, om de beschikbare doorvaarthoogte aan te geven.

¹⁾ Voor Nederland werden intusschen de „Economisch-Statistische Berichten” en „De Nederlandsche Transportcourant” met deze taak belast.

Overwinteringshavens.

De autoriteiten der oeverstaten werden uitgenoodigd aan den Hoofdingenieur zoo spoedig mogelijk alle inlichtingen te verschaffen over den staat, waarin thans de overwinteringshavens van den Rijn, alsook die der bijrivieren, voorzover deze belang voor de Rijnscheepvaart hebben, zich bevinden. De Commissie vestigt de aandacht van bedoelde autoriteiten op de noodzakelijkheid te voorzien in den verkoop van levensmiddelen en brandstof aan de bemanning der schepen en hun familie gedurende hun gedwongen verblijf in deze havens.

Reglement voor het onderzoek der Rijnschepen.

Er werd een Comité benoemd belast met de herziening van de reglementatie betreffende het onderzoek der Rijnschepen.

GERECHTELIJKE AANGELEGENHEDEN.**Herstel der scheepvaartrechtbanken in Duitsland.**

Het comité, opgericht om het herstel der scheepvaartrechtbanken in Duitsland te bestudeeren, kwam in April met de vertegenwoordigers van het Amerikaansche, Fransche en Engelsche militaire bestuur in Duitsland bijeen en bepaalde de maatregelen, welke noodig werden geacht ten einde opnieuw en zoo spoedig mogelijk rechtbanken, met de functie van scheepvaartrechtbanken, ter beschikking van geïnteresseerden in den Rijn te stellen, overeenkomstig de artikelen 33 en de daarop volgende der Conventie van Mannheim.

Deze rechtbanken zullen toegankelijk zijn voor rechtbehoevenden aller nationaliteiten, met de mogelijkheid tegen vonnissen erster instantie, zoowel civiel- als strafrechtelijk, in tweede en laatste instantie appel aan te teekenen bij de Centrale Commissie.

Volgens mededeelingen op de zitting van October zou begin 1947 gerekend kunnen worden op de wederinstelling van scheepvaartrechtbanken in Duitsland

Aangelegenheden in verband met de uitoefening der scheepvaart.

De Centrale Commissie heeft nota genomen van het rapport van het Secretariaat over zekere, thans bestaande, toestanden der scheepvaart en over de belemmeringen, welke nog bestaan, en belastte een Comité met de voorbereidende studie der zich voordoende problemen, ter voorlichting der Centrale Commissie en gebaseerd op de door het Secretariaat in samenwerking met het „Rhine Interim Working Committee” te Duisburg verzamelde documentatie.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES**BOEK.****Hoofdstukken uit het bedrijfsrecht** door Mr W. L. Haardt.

De moderne onderneming; Bedrijfseconomische vakstudies. Deel IV. Serie-uitgaf o.l.v. Drs M. J. van der Ploeg. N. Samsom N.V., Alphen aan den Rijn 1947, 153 blz., f 5 (voor intekenaren), f 5,75 of f 5 (bij aankoop van 20 of meer exemplaren).

BROCHURES.

Rapport inzake opsporing, inventarisatie en toepassing van oppervlakte-delfstoffen in Nederland. Mededeelingen van de Geologische Stichting, Nieuwe Serie, no. 1. Centraal Instituut voor Industrieontwikkeling. Algemeene Landsdrukkerij, 's-Gravenhage 1946. 148 blz. + bijlagen.

Ontwikkelingstendenzen in het arbeidsrecht door Mr B. C. Slotemaker. Inaugureele rede, J. M. Meulenhoff, Amsterdam 1946, 27 blz., ingen. f 1.

Economische publicaties. Nederlandsche Middenstandsbank N.V. Nummer 14, Januari 1947, 24 blz. f 1.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Nadat de geldmarkt in het begin der week nog zeer krap was, hetgeen mede veroorzaakt werd door ultimo-behoefden en deviezenaankopen, trad reeds direct op 1 April een matige ontspanning in. De callgeldrente, welke vooral door markttechnische omstandigheden tot 1½ pCt. was opgelopen, zooals in het vorige overzicht uiteengezet, daalde tot 1¼ pCt. De disconto's voor schatkistpapier vertoonden in zooverre een geringe daling, dat driemaandspromessen tegen 19/16 pCt. werden verhandeld, en vier- t/m achttmaandspapier tegen 15/8 pCt. De indruk bestaat, dat de banken nog steeds in belangrijke mate voortgaan met voor vervallend papier jaarpromessen van den Agent af te nemen, ondanks het feit, dat de marktdisconto's voor korter loopend papier hiertoe slechts geringe aanleiding geven. Blijkbaar vreest men, dat de Agent de afgifte van papier binnen afzienbaren

tijd zal staken. Hiervoor zijn echter vrijwel geen objectieve redenen aan te wijzen. Weliswaar bestaat de kans op staking van de afgifte, wanneer de opbrengst der bijzondere heffingen in de Schatkist zal vloeien, maar dit valt dan samen met het tijdstip, waarop de banken schatkistpapier in betaling aan het Rijk zullen moeten overdragen, zoodat deze staking voor hen dan geen moeilijkheden oplevert. Bovendien werd enkele weken geleden reeds gewezen op het eventueele gevaar, dat voor de banken in deze situatie dan kan ontstaan.

Overigens blijft de vraag, waarom de Agent nog steeds papier afgeeft, ondanks het vrij hooge rentelooze saldo van het Rijk bij De Nederlandsche Bank, nog altijd onopgelost. In feite komt deze politiek neer op een verkapte subsidie aan de banken, welke zij, gezien de zeer bevredigende winstcijfers der groote banken over 1946, stellig niet voor 100 pCt. noodig hebben. Voor levensverzekering-maatschappijen, pensioenfondsen en spaarbanken werd een afzonderlijke regeling getroffen, welke deze, in verband met de rente, die zij aan hun cliënten al dan niet contractueel vergoeden, waarschijnlijk wel noodig hadden. Voor de banken blijkt deze noodzaak echter niet zonder meer te bestaan.

Het is duidelijk, dat bij de huidige verhoudingen op de geldmarkt voor kasgeldleeningen aan publiekrechtelijke lichamen weinig belangstelling blijkt te bestaan. Zooals bekend is de maximumrente 1/8 pCt. hooger gesteld dan de officieele tarieven voor afgifte van schatkistpapier van overeenkomstige termijnen. De huidige marktdisconto's verhinderen door hun hoogte uit den aard der zaak het verstrekken van kasgeldleeningen voor betrekkelijk korte termijnen.

De aandelenmarkt gaf in de afgelopen week blijk van een ware-hausse-stemming, waarin vrijwel alle categorieën van fondsen deelden, behalve de Indische fondsen, welke in de voorafgaande week reeds een behoorlijke stijging hadden ondergaan. Vooral de internationale fondsen en scheepvaart-aandelen boekten op 31 Maart jl. groote koerswinsten, al trad in de twee volgende dagen een lichte reactie in, welke vnl. door winstnemingen werd veroorzaakt. Op 3 April jl. was de geheele markt echter weer vast gestemd. Met de koersstijging gingen vergroote omzettingen gepaard, waardoor in deze week het maximum sedert de heropening van de Beurs werd bereikt. Ook de Amerikaansche fondsen gaven grotere omzettingen te zien.

Hoewel het altijd moeilijk blijft een koersstijging te verklaren, schijnen bij deze hausse vnl. gewerkt te hebben de herbeleggingsvraag voor de verkochte Amerikaansche fondsen, het vrijkomen van de overgangsrekening op 1 April jl. en de sombere berichten omtrent onze deviezenpositie. Vooral de laatste factor schijnt in overwegend sterke mate te hebben gewerkt. Waarom echter berichten omtrent de slechte deviezenpositie voor de Beurs plotseling een reden geven tot sterke koersstijging, is niet direct duidelijk. Men zou eerder het tegendeel verwachten, daar onze binnenlandsche bedrijvigheid er stellig door wordt belemmerd. Of het moest zijn, dat men verwacht, dat de moeilijke deviezenpositie de Regeering zou nopen tot het laten glijpen van de controle op het economisch leven, waardoor een vergaande inflatie zou ontstaan. Belangrijke redenen voor deze veronderstelling zijn echter niet aanwijsbaar. Merkwaardig is bovendien, dat de Beurs nu pas reageert op de moeilijke deviezenpositie, terwijl het volstrekt niet geheim was, dat deze reeds maandenlang van dag tot dag zorgelijker werd, al dient hieraan aanstonds te worden toegevoegd, dat onze liquide reserves aan „hard currency” waarschijnlijk nog niet zijn uitgeput en de mogelijkheid voor een snelle liquidatie van ons Amerikaansch bezit nog altijd open staat. In ieder geval maakt het koersverloop van de afgelopen week, indien dit moet worden gezien in het licht van onze deviezenpositie, de betekenis van de Beurs als voor-

speller van de toekomst op economisch gebied, wel eeniger-mate problematisch.

De groote belangstelling voor de aandelenmarkt drukte het koerspeil op de obligatiemarkt, vooral door ruilingen. De 3—3½ pCt. 1947 daalde in de afgelopen week van 99¹/₁₆ pCt. tot 99 pCt. Deze stijging van den rentestand zou wel eens tot gevolg kunnen hebben, dat de 3 pCt. emissies van gemeenteleeningen, welke thans worden aangeboden, niet zoo gemakkelijk zullen slagen.

	28 Maart 1947	3 April 1947
A.K.U.	150 ¹ / ₂	158 ¹ / ₂
v. Berkel's Patent	124	131
Levèr Bros. Unilever C. v. A.	244 ¹ / ₈	261
Philips G. b. v. A.	334	360
Kon. Petroleum	387	406
H.A.L.	174	179.
N.S.U.	155.	164 ¹ / ₂
H.V.A.	220	219
Deli Mij. C. v. A.	148	139
Amsterdam Rubber	149 ¹ / ₂	146 ¹ / ₂

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte balans op 31 Maart 1947.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{ Hoofdbank f —) Bijbank " —) Agentsch. " 900)	f 900 *)
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937, j ^o art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van den Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.400.000.000,—
Beleeningen: { Hoofdbank f —) (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand) { Bijbank " 159.606.384,88 *) Agentsch. " 11.836.980,24)		f 173.985.954,44
Op effecten, enz.		f 173.646.254,28 *)
Op goederen en ceelen		f 339.700,16
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		f 173.985.954,44 *)
Boekvordering op den Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 520.379.864,63	
Zilveren munt, enz.	f 1.549.170,04	
Papier op het buitenland	f 56.645.300,—	521.929.034,67
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	f 48.178.616,—	
Buitenlandsche betaalmiddelen	f 4.331.662,39	109.155.578,39
Belegging van kapitaal, reserves en pensioen-fonds	f 71.222.976,15	
Gebouwen en inventaris	f 3.000.000,—	
Diverse rekeningen	f 34.780.290,57	
		f 4.514.074.734,22
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	f 12.377.412,28	
Bijzondere reserves	f 23.774.634,92	
Pensioenfond's	f 15.567.484,01	
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	f 137.200.295,—	
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	f 2.765.890.625,—	
Bankassigaties in omloop	f 69.860,18	
Rekening-courant saldo's:		
's Rijks Schatkist:	f 680.418.318,84	
Geblokkeerde saldo's van banken	f 31.739.140,83	
Geblokkeerde saldo's van anderen	f 41.843.882,30	
Vrije saldo's	f 688.648.635,39	
Diverse rekeningen	f 96.544.445,47	
		f 4.514.074.734,22

*) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

*) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) ..

Circulatie der door de Bank namens den Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. in het buitenland en buitenlandsche betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleeningen
10 Febr. '47	647.738	4.470.574	88.450	5	164.879
17 " '47	647.916	4.462.320	65.753	5	156.047
24 " '47	647.938	4.462.931	61.837	—	151.317
3 Mrt. '47	467.548	4.468.251	101.264	1	155.150
10 " '47	521.753	39.953	69.072	1	152.200
17 " '47	521.794	41.339	87.494	1	162.388
24 " '47	521.847	45.126	79.671	1	170.433
31 " '47	521.929	56.645	52.510	0.9	173.986

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldu in rekening-courant			Vrije saldu
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldo's van banken	Geblokkeerde saldo's van anderen	
10 Febr. '47	2.693.389	1.250.121	41.323	43.717	586.745
17 " '47	2.684.435	1.193.260	37.270	41.115	615.360
24 " '47	2.694.844	1.159.861	54.194	41.191	618.475
3 Mrt. '47	2.740.095	903.639	60.012	46.052	697.858
10 " '47	2.722.424	708.454	47.085	43.147	680.047
17 " '47	2.708.881	741.917	31.027	42.705	697.306
24 " '47	2.705.391	754.162	31.613	43.820	686.750
31 " '47	2.765.891	680.418	31.739	41.844	688.649

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in millioenen francs).

Data	Totaal van den goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandsche deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel en pasmunt	Vorderingen op den Staat
20 Febr. 1947	30.518	8.266	4.383	272	611	49.228
27 " 1947	30.281	8.470	4.165	318	650	49.533
6 Maart 1947	27.721	8.486	4.570	353	694	50.808
13 " 1947	27.686	0.299	4.131	327	689	52.932
20 " 1947	27.702	10.010	3.923	332	725	52.607
27 " 1947	27.722	19.787	3.543	285	775	53.582
2 April 1947	27.727	9.879	4.258	363	772	53.452

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldo van de Schatkist	van anderen	Besluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾
20 Febr. 1947	637	160.397	73.876	2	4.945	599
27 " 1947	637	161.630	74.452	5	5.508	595
6 Maart 1947	637	163.351	75.348	5	6.270	590
13 " 1947	637	163.215	75.142	3	6.406	588
20 " 1947	637	162.396	74.733	3	6.011	587
27 " 1947	637	162.738	74.690	1	6.357	585
2 April 1947	637	163.492	75.823	3	6.019	584

1) Waarvan 10.493 millioen frcs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardeering van den goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

2) Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 millioen frcs.

3) Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

FEDERAL RESERVE BANKS.
(Voornaamste posten in millioenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
5 Febr. 1947	18.575	17.779	359	23.412
12 Febr. 1947	18.573	17.779	332	23.803
19 Febr. 1947	18.596	17.803	338	23.918
27 Febr. 1947	19.085	18.290	338	24.044

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
5 Febr. 1947	24.383	18.120	1.162	16.095
12 Febr. 1947	24.405	18.642	1.711	15.994
18 Febr. 1947	24.332	18.777	2.358	15.770
27 Febr. 1947	24.310	19.372	2.372	15.781

BANK VAN ENGELAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal-voorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
12 Mrt '47	0,2	1.449,3	1.450	1.385,4	64,8
19 Mrt '47	0,2	1.449,4	1.450	1.386,8	63,4
26 Mrt '47	0,2	1.449,3	1.450	1.390,7	59,5
2 April '47	0,2	1.449,3	1.450	1.400	50,3

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
12 Mrt '47	0,8	314,4	12,4	19,7	393,7	9,7	289,4
19 Mrt '47	0,7	333,5	11,4	18,7	409,3	10,2	307,7
26 Mrt '47	0,6	322,0	11,4	16,8	391,4	10,6	286,4
2 April '47	0,7	330,2	17,3	17,9	397,9	12,0	284,8

BANK VAN FRANKRIJK.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan den Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitschland
6 Maart 1947	82.817	132.430	59.449	67.500	426.000
13 Maart 1947	82.817	134.030	59.449	70.600	426.000
20 Maart 1947	82.817	131.009	59.449	69.700	426.000
27 Maart 1947	82.817	132.910	59.449	79.500	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
6 Maart 1947	747.922	58.315	780	56.860
13 Maart 1947	745.728	60.153	778	58.417
20 Maart 1947	740.635	58.534	779	56.611
27 Maart 1947	746.266	64.647	767	62.976

ZWEEDSCHE RIJKS BANK.
 (Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staatschuld
	Goud	Overwaarde goud	Eigen	Vreemd			
28 Febr. 1947	715	453	1.693	406	174	94	182
7 Mrt 1947	643	408	1.699	399	233	94	182
15 Mrt 1947	610	386	1.676	381	259	94	182
22 Mrt 1947	610	386	1.605	381	225	94	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buitenlandse banken	
		Totaal	Staat	Banken			
28 Febr. 1947	2.678	822	506	260	230	179	2
7 Mrt 1947	2.615	840	521	264	230	184	1
15 Mrt 1947	2.514	905	733	110	230	188	3
22 Mrt 1947	2.476	697	607	33	230	192	2

WERKLOOSHEID IN NEDERLAND 1).

Maand	Werkloozen 2)	Wachtgelders 3) (raming)
30 Juni 1945	112.622	201.400
29 Juni 1946	45.953	7.800
30 Sept. 1946	38.743	6.000
31 Oct. 1946	37.578	5.200
30 Nov. 1946	39.041	4.800
31 Dec. 1946	47.000 3)	7.600
31 Jan. 1947	51.500 4)	7.100
28 Febr. 1947	55.700 5)	6.200

1) Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“.

2) Gegevens van de arbeidsbureaux.

3) Bovendien 105.000 vorstwerkloozen uit het vrije bedrijf.

4) Bovendien 121.000 vorstwerkloozen uit het vrije bedrijf.

5) Bovendien 161.000 vorstwerkloozen uit het vrije bedrijf.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Buitenl. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere crediten
7 Mrt 1947	4.966,8	160,1	75,9	52,8	3.837,4	1.229,4
15 Mrt 1947	4.984,8	163,0	70,1	52,8	3.794,6	1.294,3
22 Mrt 1947	4.972,2	159,7	72,4	52,8	3.794,8	1.269,3
31 Mrt 1947	4.959,9	158,0	77,0	52,4	3.932,4	1.190,2

MAANDCIJFERS.
GECOMBINEERDE MAANDSTAAT VAN DE VIER NEDERLANDSCHE GROOTE BANKEN EN VAN HET NEDERLANDSCHE BEDRIJF VAN DE NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ.

(In miljoenen guldens)	Nederl. Banken		Nederl. Banken en Ned. Handel-Mij.	
	31 Dec. 1946	31 Jan. 1947	31 Dec. 1946	31 Jan. 1947
Activa:				
Kas, kassiers en daggedleeningen	94	54	124	86
Ned. schatkistpapier	2158	2185	2560	2617
	2252	2239	2684	2703
Ander overheidspapier	19	24	36	49
Wissels	4	4	6	6
Bankiers in binnen- en buitenland	121	109	195	184
Prolong. en voorsch. tegen effecten	46	45	59	57
	190	182	295	296
Debiteuren	341	351	425	427
Effecten en syndicaten	11	10	16	15
Deelnemingen (incl. voorschotten)	30	30	39	42
	332	391	480	484
Gebouwen	11	12	15	16
Diverse rekeningen				
Belegde bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2836	2825	3476	3500
Passiva:				
Crediteuren	2438	2360	2972	2917
Wissels	2	2	2	2
Deposito's op termijn	118	120	142	144
Kassiers en genom. daggedleening		9		9
Diverse rekeningen	29	85	59	127
Bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2583	2577	3176	3200
Aandeelenkapitaal	170	170	210	210
Reserve	78	78	90	90
	2836	2825	3476	3500

OFFICIEELE DISCONTOS.

Land	Percentage	Geldend sedert
Nederland	2 1/2	27 Juni 1941
België	3	19 December 1946
Engeland	2	26 October 1939
Vereenigde Staten	1	25 April 1946
Frankrijk	1 1/2 en 2 1/4 1)	10 Januari 1947
Zweden	2 1/2	9 Februari 1945
Zwitserland	1 1/2	26 November 1936

1) Op 10 Januari 1947 werd de rentevoet gesplitst in 1 1/2 pCt. voor schatkistpapier en kortlopende handelswissels en 2 1/4 pCt. voor ander handelspapier.

PRODUCTIE EN EXPORT VAN NATUURRUBBER 1).

In 1.000 long tons	Productie natuurrubber			Export natuurrubber		
	Indonesië	Malakka	Totaal	Indonesië	Malakka	Totaal
1941	650	600	1.600	636	575	1.510
1942	...	150	255,8	50	55	290
1943	...	50	278,3	203,2
1944	...	25	280	203,8
1945	...	8,6	240	4,3	51,6	250
1946	175	405	850	212,5	367,9	940
1947						
Januari	27,5	52,8		27,5	40,7	
Februari	27,5			27,5	41,8	

1) Bron: „Rubber statistical bulletin“ van December 1946 en Februari 1947. De cijfers zijn schattingen. ... betekent: niet beschikbaar.

HANDELSBALANS VAN NEDERLAND MET VERSCHILLENDE LANDEN IN 1946 ¹⁾ 2)

Landen	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in tonnen	Waarde in duizenden guldens	Gewicht in tonnen	Waarde in duizenden guldens	Waarde in duizenden guldens
Vereenigde Staten	2.838.872	534.542	27.487	37.971	— 496.571
Groot-Brittannië	559.202	347.552	229.237	87.917	— 259.635
België en Luxemburg	2.197.168	301.393	2.217.566	168.349	— 133.044
Zweden	562.320	136.161	248.087	62.166	— 73.995
Frankrijk	323.548	96.445	243.012	55.615	— 40.830
Zwitserland	16.809	61.794	197.770	53.205	— 8.589
Duitschland	1.909.610	55.684	327.458	52.309	— 3.375
Tsjechoslowakije	54.788	35.065	40.773	23.296	— 11.769
Overige landen	3.301.451	576.418	387.702	244.016	— 332.402
Totaal	11.763.768	2.145.054	3.919.092	784.844	— 1.360.210

¹⁾ Bewerkt naar gegevens uit „Onze Buitenlandsche Handel”, bijlage bij de Maandstatistiek, December 1946 van het „C.B.S.”.

²⁾ Exclusief gouden en zilveren munt en muntmateriaal, pakketpost en diamant.

DE NEDERLANDSCHE INVOER IN 1939 EN 1946.

	Gewicht × 1 miljoen ton	Waarde × 1 miljoen guldens
1939	24,3	1.516,5
1946	11,8	2.305,7

DE NEDERLANDSCHE INVOER VERDEELD NAAR LANDEN in 1939 en 1946.

1939			
Invoer uit:	Waarde × f 1 mln.	In procenten	
Duitschland	358	23,6	
België en Luxemburg	220	14,5	
Vereenigde Staten van Amerika	146	9,6	
Groot-Brittannië	118	7,8	
Nederlandsch-Indië	91	6,8	
Overige landen	584	38,5	
Totaal	1.517	100	
1946			
Invoer uit:	Waarde × f 1 mln.	In procenten	
Vereenigde Staten van Amerika	535	24,9	
Groot-Brittannië	348	16,2	
België en Luxemburg	301	14,1	
Zweden	136	6,3	
Frankrijk	96	4,5	
Overige landen	729	34,0	
Totaal	2.145	100	
Nog niet gespecificeerd ¹⁾	160		
	2.305		

¹⁾ Grootendeels afkomstig uit de Vereenigde Staten.

GROOTHANDELSPRIJZEN IN DE VEREENIGDE STATEN ¹⁾.

Producten	Prijseenheid	Jan. 1920	Jan. 1939	Jan. 1947	Febr. 1947
Metalen:					
ijzer (ruw)	\$ per gross ton	37,00	20,50	30,00	30,00
lood (ruw)	\$cts per lb.	8,75	4,85	13,00	13,00
tin	\$cts. „ lb.	63,00	46,50	70,00	70,00
zink	\$cts. „ lb.	9,10	4,50	10,50	10,50
koper (electrolytisch)	\$cts. „ lb.	19,25	11,13	19,38 ²⁾	19,38 ²⁾
Petroleum (ruwe)	\$cts. „ bbl.	5,00	1,68	3,55	3,65
Dierlijke producten:					
runderen	\$ per 100 lb.	14,05	10,50	22,50	22,50
varkens	\$ „ 100 lb.	14,70	7,35	22,60	24,45
huiden(runder-)	\$cts. per lb.	40,00	11,50	22,00	25,00
wol	\$ „ lb.	2,30	0,73	1,18	1,20
Plantaardige producten:					
tarwe	\$ per bushel	2,93	0,76	2,13	2,23
maïs	\$ „ bushel	1,49	0,52	1,36	1,42
sukker	\$cts. per lb.	13,04	2,75	5,94 ³⁾	6,13 ³⁾
rubber (plantage-)	\$ per lb.	0,55	0,16	0,23	0,26
katoen	\$cts. per lb.	40,25	8,62	29,75	31,45
koffie	\$cts. „ lb.	25,50	7,50	27,00	27,00

¹⁾ Bron: „Guaranty Survey” van de „Guaranty Trust Company”, Februari 1947, blz. 18.

²⁾ Nominaal.

³⁾ Door de Regeering vastgestelde maximumprijzen.

SPECIFICATIE VAN DEN INVOER IN NEDERLAND UIT DE VEREENIGDE STATEN IN 1946.

Waarde × f 1 miljoen.

<i>Productiemiddelen en grondstoffen voor industrie.</i>		
IJzer, staal e.a. metalen en werken daarvan	44	
Werktuigen, machines, apparaten	32	76
<i>Grond- en hulpstoffen voor landbouw en veeteelt.</i>		
Zaden	5	
Veecvoer	7	
Kunstmest	12	24
<i>Diverse grond- en hulpstoffen.</i>		
Kolen	31	
Chemische producten	17	
Hout	20	68
<i>Verkeer.</i>		
Vliegtuigen	13	
Schepen	3	
Auto's	37	
Banden, rubber	13	
Benzine en petroleum	35	101
<i>Consumptie.</i>		
Tarwe, meel enz.	78	
Vleesch, vetten, kaas, visch	40	
Tabak	18	
Schoenen, leder	37	
Katoen, garens, kleding	60	233
Niet ingedeeld	33	
Totaal	535	

Bron: Bewerkt uit de Maandstatistieken van den in-, uit- en doorvoer in Nederland, C.B.S.

Ir. H. Vos

Enige kwantitatieve onderzoeken over de betrekkingen tussen overheidsfinanciën en volkshuishouding

38e publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut

Prijs f 9.—*

(Prijs voor leden en donateurs van het N. E. I. f 6.75)

Verkrijgbaar in den boekhandel en bij de uitgevers
DE ERVEN F. BOHN N.V. — HAARLEM

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

Vacatures

NEDERLANDSCH-INDISCHE ESCOMPTO
MAATSCHAPPIJ N.V. zoekt voor haar
Hoofdkantoor te Batavia een

hoofdboekhouder

bij voorkeur in het bezit van acte M.O. Boek-
houden en met bankervaring.

Brieven met uitvoerige gegevens en pasfoto
worden ingewacht door het kantoor te Am-
sterdam, Postbus 24.

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken,
speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op
door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures”.
Het aantal reacties, die deze annonces tengevolge hebben,
is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk, omdat er
bijna geen groote instelling is, die dit blad niet regelmatig
ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het
volgend nummer dienen 14 April a.s. in ons bezit te zijn.

De invloed van de Braziliaansche koffie- verdedigingspolitiek op de koffie-importen der hoofdconsumptielanden

door Mej. Dr. Rosa Philips

Publicatie No. 9 van het Ned. Econ. Instituut

Prijs f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden van het Nederlandsch
Economisch Instituut f 1.50; te bestellen bij het N.E.I.)

Uitgave: De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hennip-
man, Prof. P. B. Kreukniet, Th. Ligthart, Prof.
N. J. Polak, Prof. J. Tinbergen, Prof. H. M. H.
A. van der Valk, Prof. C. A. Verrijn Stuart, Prof.
G. M. Verrijn Stuart, Prof. Mr. F. de Vries.

Abonnementsprijs f 22,50; franco p. post f 23,30;
voor studenten f 19.—; franco per post f 19,80.

Abonnementen worden aangenomen door den
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 14 April a.s. in het bezit
te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

Indien Uw

AANSLAGBIJET in de BELASTINGEN

U voor de vraag stelt of en zoo ja welke
effecten moeten worden gerealiseerd, laat

U dan deskundig voorlichten door de

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

UW RAADSMAN en BANKIER

DE
ARNHEM
LEVENSVZERKERING-
MAATSCHAPPIJ

PERSONEELSVERZEKERINGEN

N.V. Louis Dobbelmann Waddinxveen

KOFFIE

THEE

N.V. LANKHORST TOUWFABRIEKEN SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

Huygen & Wessel c.v.

VERWARMING VENTILATIE LUCHTBEHANDELING

Amersfoort - Amsterdam
Apeldoorn - Rotterdam - Leeuwarden